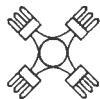

BIZONÍ VÍTR

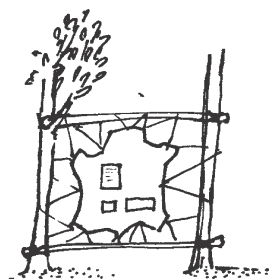
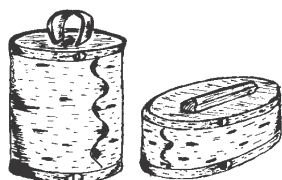
KE KRÁSE CESTOU TĚLA • K PRAVDĚ CESTOU MYSLI • K SÍLE CESTOU DUCHA • K LÁSCE CESTOU SLUŽBY

“THE BUFFALO WIND“ • VYDÁVÁ LIGA LESNÍ MOUDROSTI “THE WOODCRAFT LEAGUE“

1'99

COPAK HEZKÉHO NAJDETE V TOMTO ČÍSLE?

Co se mi nelíbí.....	str. 3
Z naší totemové desky.....	str. 4
Klen – Zdeněk Fišera.....	str. 6
Ze života kmene.....	str. 7
Běžky.....	str. 8
Abeceda trosečníka.....	str. 10
Stránky přírody.....	str. 12
Dávní objevitelé.....	str. 14
Hau Kola.....	str. 16
Mašketonituka	str. 18
Siouxové.....	str. 21
Každý tam jednou nemusí... str.	22
Volání dalek.....	str. 23
Táborové stavby.....	str. 24
Libo čaj nebo kávu?.....	str. 25
Satanský svitek.....	str. 26
Initi.....	str. 27
Poezie.....	str. 28
Zajímavé knihy.....	str. 29
Pro chytré hlavičky.....	str. 30
Stopaři.....	str. 31

YUUN ŽVOSZBA KETIVE
Křtiny odložit per

BIZONÍ VÍTR, časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti. Určeno pro vnitřní potřebu. Šéfredaktor Aleš Sedláček – Tokaheya. Redaktoři: Miloslav Polášek – Poly, Jakub Vávra – Čanešiča, Josef Porsch – Ablákela. Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem. Grafická spolupráce Vladimír Veselý – Hája. Distribuce: kmen Mawadani.

Adresa redakce: Liga Lesní Moudrosti – Bizoní Vít, Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1.

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora. Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., Odštěpným závodem Praha, č.j. nov 5267/95 ze dne 4.7.1995. Reg. číslo 545, ISSN 1210-5252. Ročník VIV. Číslo 1. Náklad 500 ks, cena pro členy LLM 20 Kč, pro ostatní 27,50 Kč.

Na tomto místě se budete setkávat s názory některých lidí na různé věci, o kterých si myslí, že by tak být neměly a proč. Názory na tomto místě nevyjadřují nutně stanovisko LLM či redakce. Jsou to soukromé postřehy lidí z redakční rady a jejího okolí. Neberte tyto řádky jako osobní útoky proti lidem, se kterými jsou nějak spojeny, berte to jako náměty na úvahu.

SOUTĚŽ BV

To je paradox

Ten článek, co je ve sloupku na této straně vpravo, jsem psal ještě před volbami. Čas uzrál a už jsme měli první schůzi náčelnictva, už mě zastavují různí lidé a blahopřejí mi a litují mě, přejí štěstí i soustrast. Jsou rozhořčeni z toho, jak ústředí pracovalo. Nic jim nepřišlo včas nebo dokonce nedostali za uplynulý rok či dva tatemovou desku. Když jsou z vesnice, tak na ně ta Praha z vysoka kašle. To vše a mnohé další negativní pocity mají lidé, kteří jsou od náčelnictva, tedy v současné době od Prahy, vzádení. Není to ale zas taková katastrofa. Našli jsme už viníka. Je to Čapa a tak všechno, co se nepovedlo, je vlastně jeho vina.

Proč ale Čapa, když na něj všichni nadávají kandidoval? Vždyť se na to mohl klidně vykašlat a byl by z oblaga? Asi mu to není úplně lhostejné, možná mu chodí naší organizace leží na srdci více, než mnohým z těch, kteří se snaží vysvětlit, že v jejich životě již opravdu žádné místo proto, aby mohli přijmout alespoň část odpovědnosti za chod toho našeho parního stroje, není.

Velice si vážím těch, kteří se rozhodli kandidovat. Oceňuji jejich odvalu a odhodání. Vypracoval jsem přesné náplně práce lidí, kteří budou v ústředí pracovat. Možná neznáte dvě nové funkce, které jsem vytvořil. Jsou to asistenti ústředí. První je Gábina Vrbenská. Vyrostla v Tussilagu, pak byla ve kmeni Sagitta, dnes je stráž LLM. Bude v Kanceláři v úředních hodinách, povede databáze členů a plateb. Bude vybírat peníze za příspěvky a za TD a BV. Další

Koho drží Bludár na place???

O jakého fahera přišli Tokaheya s Ablákelou???

velice důležitý člověk je Josef Porsch Ablákela, který má na starosti evidenci pošty a odpovídi na dopisy neekonomického charakteru. Bude to on, s jehož slovy se setkáte na papíře, když projevíte snahu navázat kontakt s naší ligou. Čapa bude nadále provozovat tolik populární občůdek a prezentovat ligu na Internetovských stránkách.

Dále bych chtěl vyzdvihnout činnost, kterou si na svá bedra vzal kmen Vlků z Brna, Břeclavi a okolí a tou je množením a distribuce Totemové desky. Vytvářet se bude nadále v Praze, poté se pošle elektronickou formou do Brna a o zbytek se postarají Vlci. Doufám, že to bude fungovat lépe než od nás z Prahy. Kmen Mawadani se rozhodl od Čapy převzít distribuci Bizoního Větru Wašte!!

Nemohu samozřejmě zapomenout na významnou úlohu Mahykana, místonáčelníka, který bude zabezpečovat styk LLM se státními úřady, na kterých je liga zatím finančně závislá. Peníze z dotací mnohým z nás umožňují jet na tábory i se účastnit různých mimořádných akcí, jako je třeba mezinárodní táboření v Anglii.

Nakonec zmíním Ivu Vilhulmovou Hotu, která se bude starat o harmonogram akcí a řídit přípravu Totemové desky.

Pro ty, kdo neznáte naši novou paní hospodářku, je to mladá ambiciózní ekonomka Markéta Vránová. Myslím, že se Vám s ní bude dobře komunikovat a že všechny Vaše oprávněné požadavky budou včas a správně vyřízeny. Tak ať to vyjde!!!

Aleš Tokaheya Sedláček

CO SE MI NELÍBÍ

Za poslední rok se v naší společnosti odehrála řada změn a vidím to kolem sebe stále markantněji. Co mě asi nejvíce mrzí, že kolem sebe vidím stále méně lidí s takovým zvláštním životním nadšením. Stále více lidí okolo mě proplová uzavřených do sebe, do svých neuskutečnitelných představ a plánů, po kterých sice asi touží, ale neohodlají tomu zase tolik obětovat. Celková ekonomická a politická situace doléhá na lidi středních a starších vrstev, což je vzhledem k obavám o důstojný zbytek života naprosto pochopitelné. Ta mladší generace tyto obavy sice nemá, ale nechová se podle toho.

Byl jsem o víkendu na celorepublikovém POW WOW. Je to akce docela s tradicí. Kdysi na takové setkání jezdilo mnoho tanečnicků i lidí jenom tak se podívat, byly to doby, kdy i liga měla přes tisíc členů a hlásili se stále další. Teď jsem tam potkal spoustu lidí z rozpadlých kmenů, jen velice málo tanečnicků a ještě méně těch odvážných, kteří se přihlásili do soutěže. Kde jsou ti, co se derou nahoru, kde jsou ti, jež chtějí vyniknout nad ostatními svým příkladem je ovlivnit, odevzdat svou práci na oltář to už je jedno čeho všeho?

Stejně tak je to i v Lize. Liga není izolovaná společnost, je to jen malá kolonka té velké lidské komunity, která je všude okolo nás. Je to parta, do které vstupují lidi s jiskrou v oku, s totálním životním nadšením, možná i s trochou strachu, co že je to tam vlastně čeká a odcházejí jako opuštění, zdevastovaní, ale uvědomělí jedinci nebo tak nějak nepoznamenané bytosti.

Bliží se volby a tak si někdo asi říká něco o přihřívání polivčičky. Ano, rozhodl jsem se kandidovat na náčelníka LLM. O mých kvalitách můžeme svést mnoho polemik. Co vám můžu říct naprosto bezpečně, je to, že mi ta jiskra v čich ještě nevyhasla. Jestli se najde někdo, kdo si o sobě myslí něco podobného, budu ze srdce rád. Je tragické být přítomen na setkáních, kdy jeden druhého navrhuje do funkcí a ten navrhovaný to s velkou razancí a pokorou odmítá. Takové scény vidáme na valných hromadách posledních let stále častěji.

Proč se politici derou do senátu. Proč ve firmě chce tolik lidí dosáhnout těch nejvyšších postů? Jasně, kvůli penězům přece. Ale o peníze u nás snad nejde, to bychom nebyli v lize, ale třeba na burze /Perry jistě promine/.

Co je to za společnost, kde práce pro druhé dostává nádech nesnesitelné a otravné řehole, kde prestiž a výsluh na nejvyšších postech přináší jen trable a osobní neoeceněné obětí.

Nejde nám nakonec opravdu jen o ty peníze o naše byty, auta, pohodlí? Opravdu toho "volného" času máme tak málo? Nejde nám nakonec jen o sebe? K tomu přece ty druhé zase tolik nepotřebujeme!

Myslím si, že do několika let tu bude masová nezaměstnanost a bude přibývat lidí se syndromem méněcennosti, protože prostě nebudou mít možnost sehnat práci ať už z důvodu vzdělání, špatné polohy byliště, rodinným možností, vzhledu, pohlaví a jiným "diskriminačním" faktorům. Tady budou přežívat jen ti, kdož si dokáží uvědomit, že práce není jenom za peníze. Že práce je tu pro to, abychom udělali něco pro druhé, mohli se realizovat a smyslně naplnit svůj čas tady na tom světě. Přesně takhle chápou smysl moderní organizace jakou by Liga lesní moudrosti měla být.

Aleš Tokaheya Sedláček

Z NAŠÍ TOTEMOVÉ

Lakotský obřadník na Ploučnici

Motto: "Muž, který seděl na zemi ve svém týpí a meditoval o životě a jeho smyslu, uvědomoval si spřízněnost všech stvoření a uznával jednotu s vesmírem všech věcí, byl naplněn pravou podstatou civilizace. A když domorodý muž opustil tento způsob svého vývoje, zpomalil se postup jeho zlidšťování."

Náčelník Luther Stojící Medvěd (Oglala Sioux)

Ve druhé polovině září minulého roku se našemu kmeni Osmaka Opo dostalo velké pocty podílet se na organizování ojedinelé události v naší republice. O víkend 18. - 20.9. 1998 přijel na naše tábořiště v meandrech Ploučnice lakotský (siouxský) obřadník ze země za Velkou louží Michael Two Feathers se svojí ženou Jill. Na toto jedinečné setkání se sjelo i na čtyři desítky pozvaných hostů, ale hlavně zájemců o lakotskou filosofii a spiritualitu - v širším kontextu pak filosofii a spiritualitu indiánskou, respektive alternativní. Zkrátka lidé, kterým není životní postoj, jakož i kultura a tradiční myšlení původních přírodních národů cizí.

Michael zastává mezi Lakoty významné funkce spojené se snad nejvýznamnějším obřadem préríjních Indiánů, a to tancem slunce - Wiwanyang wačipi. Všem lidem, bez ohledu na jejich národnost či barvu pleti neodmítá předat vše dobré, co vyplývá z tradičního duševního i duchovního bytí jeho kmene. Činí tak tradičními technikami Siouxů včetně posvátného obřadu potní lázně - inipi.

Tímto obřadem byl v pátek večer zahájen celý náš společný víken. I pro ty z nás, kteří jsme nebyli v potní chýši poprvé, byl tento obřad něčím neobyčejným.

V sobotu probíhalo několik přednášek

a vyprávění o tradiční kultuře Indiánů plání, jak těch minulých, tak těch současných, o jejich filosofii, náboženství, životním postoji, obřadech, způsobu života, o jejich životních hodnotách... a dostalo se i na prastaré mýty a legendy, které byly ústně předávány z generace na generaci. Večer vyvrcholil opět obřadem inipi, který tentokrát trval téměř čtyři hodiny. V neděli do oběda byl vymezen čas opět k přednáškám a k volné diskuzi s Michaelem, i když promlouvat s ním mohl každý kdykoliv.

Nemělo by smysl, abych zde vyprávěl to, o čem se promlouvalo po celé tři dny, nebo abych popisoval obřad inipi. Obřad je zejména pro ty zúčastněné a nepřísluší mi, abych zde odhaloval jeho krásné tajemno. Mohu snad říci, a myslím, že nejenom sám za sebe, že toto setkání s člověkem naprosto vyrovnaným a věřícím tomu, co dělá, na nás zapůsobilo ohromnou silou. Poznali jsme, že jeho myšlení je mnohem přímější než to naše, avšak ne nepoužitelné v naší společnosti, právě naopak. Utvrdil jsem se v tom, že z tradic přírodních národů bychom se měli všichni mnohemu učit a hledat tak kořeny naší mnohdy opomíjené podstaty.

Tomáš Velich, Osmaka Opo

Víte

-jak se správně staví pravá lakotská potní chýše inipi pro dvacet až třicet lidí?

-proč je její vchod obrácen k západu a nikoli k východu, jak bývá obecně tradováno?

-že do nedávné doby byl obřad potní chýše čistě mužskou záležitostí?

Chcete

-poznat mystérium obřadu očisty pod vedením člověka, který byl k této funkci vyvolen a vyškolen?

-si poslechnout vyprávění o vzniku vesmíru, světa lidí tak, jak ho chápali staří Lakotové?

-se seznámit s učením indiánského obřadníka - s učením, které mu bylo sesláno vizí?

Můžete!

I tento rok hodlá navštívit naši zemi lakotský obřadník Michael Two Feathers se svojí ženou Jill, aby zde opět seznámil zájemce o indiánskou duchovnost a náboženství s tradičním lakotským pohledem na vývoj, řád a harmonii tohoto světa. Vrcholem těchto lekcí bude - stejně jako loni již zmiňovaný očistný obřad v potní chýši, který v minulém roce nenechal lhostejného nikoho z účastníků...

Aby se tak skutečně stalo

Je však potřeba dát dohromady dostatečný počet lidí, kteří by byli schopni se důstojně ujmout role hostitelů. V praxi to znamená formou vstupného na společnou akci - které bude přímo odvislé od počtu zúčastněných - zaplatit Michaelův pobyt v naší republice. Michael Two Feathers opět přijede o víkend 1. - 3. října 1999 a zvána je široká veřejnost. Pokud k nim chcete patřit i vy, kontaktujte redakci časopisu.

PS. Obálku označte heslem "MICHAEL"

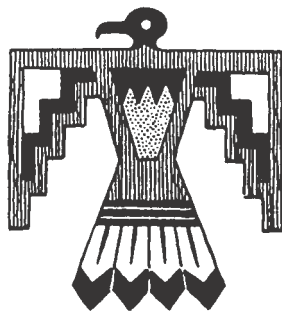
DESKY

Jen 32 woodcrafterů má lesní titul?

Jak jistě všichni víte, tak při táboření velké lóže v říjnu loňského roku proběhlo první setkání zástupců ROP jednotlivých kmenů. Jeho cílem bylo podělit se s ostatními o první zkušenosti získané při práci s novým svítkem a způsoby vedení evidence OP ve kmenech.

O výše uvedených tématech proběhla více než dvouhodinová debata s mnoha zajímavými postřehy a nápady, které budou dále využity pro práci ÚROP. Trochu mě mrzí, že ačkoliv byli obesláni všichni předsedové kmenových ROP osobním

dopisem (přesněji ti, kteří byli svými náčelníky na jaře nahlášení Willimu), z mnoha kmenů nepřijel nikdo — natož, aby se snad obtěžoval nás aspoň telefonicky poslat do háje. Možná je to i trocha nedůvěry ve funkčnost ÚROP a zejména pak centrální evidenci OP. Myslím si však, že se konečně dělá něco, co má výsledky. Ty vám nyní ve

stručně podobě předkládáme dole na stránce:

Uvedená evidence není samoučelná. Měla by pomáhat zlepšit systém OP, komunikaci mezi ÚROP a kmeny, ale též zprostředkovávat kontakty na lidi, kteří již mají zkušenosti s určitými OP. Aby ÚROP mohla poskytovat co nejlepší servis, je třeba mít kompletní data. Žádám proto tímto všechny, jichž se to týká, aby se pochlápili (i ženy) a zaslati ÚROP své přehledy co nejdříve. Další uzávěrka pro odevzdání bude na jarní Valné Hromadě. (Uzávěrka je vždy před VH, tedy dvakrát ročně.) Předané podklady budou zpracovány do evidence a výsledek prezentován na sněmu LLM.

V případech nejasností kolem evidence případně i plnění OP se obraťte na členy ÚROP: Bobr, Perry, Willy, Waštewin.

Petr Novotný – Perry

Rys až na Brdy

V roce 1982 byl na Šumavě se souhlasem tří ministerstev uskutečněn "Projekt Lynx Šumava". Realizací této akce byla pověřena Komplexní racionalizační brigáda Vojenských lesů Sušice, která vypracovala management výsadku rysa ostrovida na území Šumavy. Díky pečlivé přípravě a hlavně výběru správného teritoria bylo vysazeno 17 rysů. Nyní se rysově rozmnožili a rozšířili i mimo Šumavu.

Přátelé přírody, táborníci a woodcrafteri, kteří často navštěvují brdské pohoří, mají za úkol sledování rysa a skutečně zde jeho existenci zaznamenali. Lze sledovat stopy, trus, případnou kořist a jiné další známky pohybu rysa v lesích. Pozorováním všech zajímavých poznatků ze života rysa zvýšíme též péči o něj samotného.

Rys je chráněn i dle Bernské konvence o ohrožených druzích, kterou naše vláda konečně po čtyřech letech schválila.

Své poznatky volejte na telefon 0817/52 88 13 a 0187 — 52 64 87.

Ladislav Vodák, WRCC Sušice

Hota slaví

Letošní rok je pro Hotu významný - dožívá se kulatého výročí. Proto by se chtěla sejít se svými kamarády, a to v úterý 8. června, kde jinde, než v zahradní restauraci Koliba v pražské zoologické zahradě. Sejdeme se v 18 hodin před branou zoo.

Bizoní vítr hledá příspěvatele

Jedná se o to, že každý může samozřejmě přispět do BV a v této tabulce je návod jaká témata bychom rádi tento rok publikovali.

název rubriky	počet slov
Co se mi nelíbí	400–500
Nosí šerpu poct	600–900
dvojstrana Sport	1400–1600
Abeceda trošečníka	500–800
Volání dálek	1000–1400
dvojstrana Příroda	1500–1700
dvojstrana Cesty za poznáním	1500–1700
dvojstrana Hau Kola	1500–1700
dvojstrana Maška	1500–1700
Zálesáckou stezkou	600–900
Přírodní národy	600–900
Ne každý tam jednou musí	600–900
Táborové vaření	600–900
Primitivní stavby	500–800
Táborový lékař	500–900
dvojstrana Obřadnictví	1500–1700
Poezie	1strana
Seriál na pokračování	800

Totemový „Hyde park“

Valná hromada očima nezávislého pozorovatele

Přijel jsem se do Brna podívat jako host na Valnou hromadu. Bylo mi povoleno zúčastnit se a později mě Čapa poprosil o článek s mým pohledem na akci – za obouj děkuji. Předem chci upozornit, že jde opravdu jen o pohled a námět do diskuze, nikoliv o kritiku někoho či něčeho (vzhledem k tomu, že se práce na vedení LLM nepodílím, se k tomu necítím oprávněn). Od dob, kdy jsem pravidelně jezdil jako člen náčelnictva či poradního sboru na Valné hromady, se k lepšímu změnilo řízení zasedání. Jasně stanovený program, řízená diskuze a jasný závěr každého bodu je přesně to, co dříve často chybělo. Naopak jako příliš procesní mi připadalo hlasování zcela o všem, mám za to, že v řadě vnitřiligových věcí by stačilo

rozhodování na základě konsenzu osazenstva a úřední hlasování přenechat pouze na finanční a jiné zásadní otázky. Chápu, že je to v zájmu jednoznačnosti a jakéhosi právního podkladu, avšak přílišná formalizovanost typu „Valná hromada ukládá, rozhodla...“ mi přijde nadbytečná a zasedání trochu ztrácí nádech jednání spřátelených osobností. Navíc onen „první podklad“, ještě není zcela hotov a tak někdy Valné hromadě stejně nepomohl Vnitřní řád, ale rozum a dohoda.

Přišlo mi úžasné, jak rychle se stihly všechny body programu a krom pozdějšího začátku prakticky nedošlo ke zpoždění. V programu se však řešily hlavně věci organizační, málo času zbylo na programové body a otázky, které by se více dotýkaly samotných kmenů a jejich činnosti. Je-li jedním z hlavních problémů Ligy nedostatek kmenů a členů, měla by to v budoucnu jistě být součástí programu Valné hromady nebo jiné části tohoto vik-endu. Myslím, že se Liga musí pokusit dostat ze začarovaného kruhu – nyní mi připadá, že zde není Liga kvůli kmenům, ale kmeny kvůli Lize. Jenže Ligu povedou zase jen lidé z kmenů a těch je po čertu málo. Liga by měla kmenům více nabízet a méně po nich chtít. A kmeny by měly přestat myslet jen na svůj píseček a podílet se také na práci pro Ligu.

Na závěr bych Lize rád popřál dostatek lidí, kteří mohou mít různé názory, ale budou chtít najít společnou cestu.

Wanigiska – Petr Hendl

" Milý bratře Tokaheyo, konečně jsem se dostal k tomu, abych ti poslal žádané informace o mé malíčosti. Jsou uveřejněny v článku, který napsal Jiří Krupička, čestný předseda edmontonské odbočky Českého a Slovenského sdružení v Kanadě a kolega a přítel Slunka (Zdeněk Pouba). Mahykan nám vyprávěl, že koupil několik výtisků jeho knihy "Renesance rozumu". Podle Lidových novin jeho kniha se také líbila Václavu Havlovi, takže jeho pozornost je mi ctí. . . .

V květnu 1998 jsme tu měli kongres našeho sdružení. Byl již 50. naší celokanadské organizace a pro mne třetí, na jehož organizaci jsem se podílel. Znamenalo to hodně práce, ale myslím, že se to celkem povedlo. Jelikož předchozí v Kitchneru - Waterloo byl zaměřen na seniory, navrhl jsem, aby náš byl zaměřen na mládež - na zjištění předpokladů pro užší zapojení mládeže do naší činnosti. Byl jsem hrdý na děvčata a chlapce z našich táborů, kteří se zúčastnili panelové diskuse na toto téma. Pozvali jsme také mládež z Winnipegu, která předvedla několik lidových tanců z českých zemí a Slovenska. Podařilo se mi také přemluvit klub mezinárodních tanců, kam chodím většinu pátků, aby předvedli naše tance - doudebskou polku, čerešničky, louky a horehronský čardáš, ku kterému se také přidala manželka našeho nového velvyslance Michaela Kotzová...

V srpnu jsme měli tábor pro mládež, v pořadí již dvanáctý u potoka Pocaterra. V tomto počtu nejsou zahrnuty tři tábory v letech 72 -74 s čestným náčelníkem kmene Sarcee Dawidem Crowchildem, které ležely asi 28 km (jak vrána letí) na sever od Pocaerra Cr. V obou letošních táborech se vystřídal 41 účastníků, včetně tří chlapců a tří dívek z České republiky (Praha, Prostějov, Jablonec n. Nisou a Nové Město u Uherského Hradiště). Všichni přiletěli jen na čtrnáct dní, tedy především na náš tábor. . . .

Během posledních sedmi let je hodně mého času věnováno politice. Asi tě to udiví, ale mám pro to odůvodnění. I když vím, že výsledků se sotva dočiji, snažím se, aby životní prostředí i životní standart se spíše zlepšovaly než horšily. Výcházím z hesla, které v polovině devatenáctého století razili Thoreau a Emerson: "Nejlepší je ta vláda, která vládne nejméně". Tím jsou vyřazeny z jakýchkoliv mých sympatií všechny druhy socialismu od komunismu po nacismus. . . . Ve Švýcarsku hlasují nejméně čtyřikrát ročně v referendech. Znamená to, že o mnohých otázkách rozhodují místní voliči přímo, ne politici ve vzdáleném hlavním městě. Takový systém považují za nejvíce odpovídající mě představitel ideální demokracie. . . .

Hojnost zdraví, energie a spokojenosti v roce 1999 Tobě i ostatním woodcrafterům přeje

Klenu a Yvonne S modrou oblohou!"

pozn. red.: jedná se o výběr z dopisu

KLEN - ZDENĚK FIŠERA

Rodný list udává datum jeho příchodu na svět 1. ledna 1929 v Jičíně na pokraji Českého Ráje. Narodil se v krásném kraji Čech, přírodu si zamiloval a zůstal jí věrný po celý život. Začal pracovat jako lesní praktikant v Prachovských skalách.

Někdy v roce 1943 nebo 1944, se mu do rukou dostala Seifertova kniha Přírodou a životem k čistému lidství. Na podzim roku 1945 se zúčastnil sněmu a v Praze viděl výstavku s ním spojenou. V roce 1946 byl již na táboře na Sázarvě - Stvořidlech a od té doby byl již na každém táboře Ligy, ať již to byly zimní tábory v Krkonoších či Jeseníkách nebo později Hřmíci řeka v Tatrách.

Na podzim roku 1947 složil státní zkoušky pro technickou lesní službu a přijal práci u Lesního společenstva okresu Děčín.

Z komunistického Československa odešel ilegálně do Rakouska v roce 1951 a o dva roky později emigroval do Kanady. I v této své nové vlasti zůstal věrný přírodě. Vystřídal řadu zaměstnání.

Začal jako dělník na farmě v Albertě a pak pokračoval stále ve styku s lesem při mícení lyžařských drah a lesních cest, vyznačování těžby a kácení v Britské Kolumbii, vyměřování v Národním parku Kootenay, až přešel k vodohospodářskému výzkumu v Rocky Mountains, kde pracoval 26 let pro Canadian Forestry Service.

S manželkou Yvonne, rozenou Angličankou, založili v Britské Kolumbii Windermere Valley Ski Club a vypracovali návrh na zřízení provinčního parku Bugaboo. V roce 1968 se plně zapojil do práce v Československém národním sdružení v Kanadě a do pomoci nově přichozím krajanům. Podílel se na vydávání Calgarských listů, na vzniku české školy, spolupracoval při organizování kulturních programů a

především při založení Calgary Multicultural Centre. Po přeložení do Edmontonu v roce 1987 navrhl založení Edmontonského zpravodaje, který řídí a velkou většinou sám sestavuje dodnes. Předsedou edmontonské pobočky Sdružení je od roku 1990. Svým vytrvalým úsilím postavil edmontonskou odbočku Sdružení na dobrý finanční základ.

Mimořádný je jeho výkon v organizování woodcrafterských táborů pro mládež v Kananaskis. Bylo jich dosud 12, celkem se 120 účastníky.

Jiří Krupička,

čestný předseda edmontonské odbočky Českého a Slovenského sdružení v Kanadě.

EDMONTONSKÝ ZPRAVODAJ

České a Slovenské sdružení v Kanadě
Czech and Slovak Association of Canada

Společnost pro vědy a umění
Czechoslovak Society of Arts and Sciences

ROČNÍK 12

ZIMA 1998

ČÍSLO 4

TÁBOR MLÁDEŽE U POCATERRA CR.1998

Letošní tábor 10. - 21. srpna byl již dvanáctý na téměř místě. V prvním turnusu bylo 16 dívek a 12 chlapců. S výjimkou jedné dívky a dvou chlapců všichni zůstali také na druhý turnus, v kterém bylo celkem 22 dívek a 16 chlapců. Celkově to byla rekordní účast a je jasné, že prostor v tee-pees nedovoluje další zvýšení počtu.

Účastníci byli většinou z Calgary a Edmontonu, ale také z Carvel, Cochrane, Okotoks a Drumhelleru v Albertě a z Maple Ridge v Britské Kolumbii. Zvláště nás potěšila účast 3 dívek a 3 chlapců z České republiky (Prostějov, Praha, Jablonec nad Nisou a Staré Město u Uherského Hradiště) - kteří přiletěli do Kanady v podstatě jenom na náš tábor.

Počasí nám přálo. Sprchlo si sice šest dnů z dvanácti ale jednalo se většinou o sotva měřitelné srážky - alespoň v táboře, kde to měříme. Výše v horách, zejména blíže k vodnímu předělu Skalisticých hor "Great Divide" jsme zmokli, zatímco v táboře si v ten den ani nekřápl. Tento rok pouze dvakrát klesla teplota pod nulu (-1.7°C a -1.1°C) zatímco denní teploty dosáhly až 27°C. Průměrná denní teplota byla 22.6°C - průměrná noční 4.1°C. Teplota vody v Pocaterra Creek se pohybovala mezi 5 až 10°C.

Podnikli jsme několik výprav do okolí. Jako obvykle jsme se podívali do našich oblíbených soutěsek King's Canyon a Kananaskis River Canyon (v té jsme byli dvakrát vzhledem k všeobecnému zájmu). Byli jsme také u prvního vodopádu na French Creek - někteří došli až k druhému. U vodopádu na Sarraill Creek nás však chytly deště a zmokla i výprava k ledovci Robertson. Zašli jsme také k útesům Wasootch (Wasootch Slabs), kde se leze na asi padesát "routes" (cvičných trasách). Viktor všem vysvětlil správný postup v lezení a takřka polovina účastníků - včetně těch nejmenších - si v zajištění vylezla a sestoupila trasou 47, která je 20 metrů klasifikována F3.

Starší skupina - Karel, Iva, Pavla, David, Jana, Bára a Viktor během třidenního pučáku obešli Mt. Ray (od

Little Elbow Lake Trailhead - Sheep Lake - Burns Creek - Burns Lake a přes Misty Range k silnici č.40).

Kromě toho desetičlenná skupina - Karel, Viktor, David, Paula, Tom, Iva, Josefína, Rachel, Lenka a Ivo, vystoupila na Mist Mountain, 3140 metrů n.m. Po ranní rozvícce a snídani se vykládá zákon Woodcraftu, diskutoval se denní program, orientace, pravidla sebezáchovy, trochu se střelilo lukem, byl vyroben buben, který Ivo a Tom zhotovili z promíhého stromu a losí kůže "rawhide", několik "statečných" použilo saunu, a Tom předvedl Setonův způsob rozdělování ohně trením dřeva. Ve volných chvílích se hrál volejbal a během deště několik lidí vysávalo korálky. Jitka byla překvapena, když se dozvěděla, že ty "beads" (korálky) pocházejí ze Zásady u Jablonce nad Nisou - žije totiž v Jablonci. Indiáni, pokud vím, dávají přednost našim před japonskými. Navštívili jsme také "Visitor Centre", kde je možno vidět to co nám během těch několika dnů uniklo. Několikrát jsme se byli vykoupat v jezeře a jednou jsme se koupali "jako turisté" v Kananaskis Village! Večer se hrálo několik her a za tmy vzplanul sněmovní oheň, při kterém bylo udeřeno 23 orlích per. Několikrát se kolem ohně nacvičovali lidové tance a také se trochu zpívalo. Je smutné, že mnozí rodiče ne naučili svoje děti žádné lidové písně. Příštím rokem pošleme seznam "povinných" aby se je děti naučily před táborem!

Závěrem bych chtěl poděkovat všem, kteří pomohli s organizací, kuchyní a programem - Karlovi Hofmanovi, Ivo a Tomu Nevešnému, Petru Schubertovi; ženám, které se vystřídaly v kuchyni paní Urbančové, Krbové, Němcové, Knotové a Huemertové, ale i všem starším chlapcům a dívkám - Viktorovi, Shawnovi, Simonovi, Janě a Pavle. Nakonec i manželce Yvonne za plánování jídelničky, nákup potravin, dopravu účastníků z Edmontonu i úklid po táboře.

Zdeněk Fišera

Setkání Stopařů

Jednoho dne se náš strážce vampumu ubíral s plným batůžkem na poštu. Ne za účelem nějaké té platby, jak by se od hospodáře očekávalo, ale asi se 70 pozvánkami.

V den "D" u večerního ohně, jak nám program naznačil, se povídalo o velkých i drobných událostech, které zůstaly v paměti všech přítomných. Když jsem o tom přemýšlel, napadlo mě, že by Vás mohlo zajímat, jak takový kmen roste a jak se v životě střetávají různé náhody s do hloubky promyšlenými plány.

Nevyčerpatelnou studnicí informací kmene Stopařů jsou jejich perfektně vedené kroniky. Žasnu nejen nad grafickou úpravou, ale i nad vtípem, kterým je zde vše prosceno. Dozvěděl jsem se zde něco o historii a o spoustě zajímavých akcí a postřehů ze života woodcrafterského kmene, o které bych se chtěl s vámi podělit:

První sněm kmene

Pomalu končí měsíc a kmen Stopaři se zatím ještě neodhodlal alespoň na jeden víkend opustit Prahu a sám si vyjet do přírody a zatábořit si v týpi. Původně byl sněm plánován na jedenáctého, usoudilo se však, že během soboty by se vše nestačilo připravit. Sauna, sněm, hromada dřeva, rada orlích per, to vše je spousta práce. A snad proto bylo rozhodnuto přeložit sněm na prodloužený víkend na konci měsíce. 23.4. odjíždí první skupina směr tábořiště na řece Střele v Západních Čechách. Den poté za nimi přijíždí Ježek, Walda, Netopýr a Můňa přeplněnou Škodovkou s přetékajícím přívěsem. S chutí se pouštíme do vykládání a stavby našich domovů. Za nedlouha se v krásném údolí řeky tyčí dvě týpi, v kterých hoří oheň. Za tmy nás přichází navštívit, dosud neznámý Petr - stráž Woodcraftu. Velmi nás potěšilo, že přijal naše pozvání na sněm, které mu poslal Netopýr.

V sobotu se probouzíme do krásného dne. Chlapci se starají o dostatek dřeva, děvčata vaří a zašívají potrhání věci. Zasedá Rada Orlich per. V odpoledních hodinách je už vše připraveno. Do Inipi vchází všichni muži. Venku je sice zima, skoro pod nulou. Zato

pod plachtou, hromadou dek a kožešin, díky rozžhaveným kamenům je příjemné teplo. Dohadujeme podrobnosti ohledně sněmu. Kdo bude zapalovat, kdo recitovat zákon, kdo bude celý sněm řídit. Po skončení obřadu přenecháváme saunu děvčatům. Tmou zaznívá melodie písně, která nás

Pozvánka:

19. dne měsíce růží, tohoto roku, si Vás kmenová rada Stopařů, dovoluje pozvat, na **zahradní párty**.

Místo konání: Školní zahrada.....

Začátek: 18,30

Program:

Multimediální Show o našem kmene - zajišťuje Walda

Vystoupení naší kapely a tanečnicků -Harry

Výstava foto a dalších drobností - Netopýr

Společné posezení u ohně - Psí Bojovníci

Malé občerstvení - kmenová kasa a medový spolek

Vzkaz: udělejte si čas a přijďte si popovídat se svými kamarády. Jestli máte zajímavé fotografie nebo jiné zajímavosti, které by si ostatní rádi prohlédli, nezapomeňte je vzít s sebou!

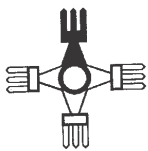
svolává do sněmoviště. Walda zapaluje slavnostní oheň a Ježek provádí dýmkový obřad. Netopýr pak přináší uhlík z posvátného ohně, u kterého jsme zde před rokem rokovali a přemýšleli o založení kmene. Jelikož jsme nevěděli, kdo nás má přijmout do kmene, když ještě vlastně žádný kmen není, požádali jsme jednoho Kmotra - Willyho, který nás pro založení kmene nadchl. Do jeho rukou jsme složili slib věrnosti: **"Kmenové starosti jsou nyní tvé starosti a tvé starosti jsou kmenové starosti."** Postupně pokleklo sedm lidí, kteří splnili zasvěcovací stezku a přísahají na lígovou vlajku věrnost lize a kmene. Od toho dne existuje kmen Stopařů se zakládací listinou a s právem hlasovat na valné hromadě Ligy lesní moudrosti. Pak kmen ze svého středu vybral náčelníka a kmenovou radu. Slib náčelníka:

"Slibuji na svou čest, že budu zachovávat zákony lesní moudrosti, čestně řídit kmenové záležitosti, ochraňovat slabé a nebudu žádat po nikom nic, co bych nebyl ochoten udělat sám".

Miloslav Poly Polášek

BĚŽKY

Putování na běžkách je krásný sport pro woodcraftery jako stvořený: na běžkách se můžete toulat zasněženými lesy a pláněmi, obdivovat krásu našich hor, posilovat své tělo, ti odvážnější se mohou na běžkách vydat i na vícedenní cestu s tábořením... Ten, kdo je zvyklý jezdit na sjezdovkách, ocení lehkost a volnost pohybu na lehkých prkýnkách, zážitky z hor, k nimž není třeba spousty peněz na vleky.

JAK ZAČÍT?

V podstatě potřebujete tři věci: běžky, hůlky a boty. Běžkařská výbava vyjde podstatně levněji, než výbava na sjezdování.

V bazarech a na burzách lyžařské výstroje můžete koupit poměrně levně slušné běžky i s namontovaným skluznicím. Ať kupujete lyže starší či nové, řiďte se těmito zásadami:

Běžky s dřevěnou skluznicí (např. takzvané "chruščevky") dnes už prakticky neuvidíte. Přesto takové starší lyže mohou poskytnout dobrou službu jako druhé lyže, které používáte tam, kde je málo sněhu (např. při toulkách po Brdech). Lyže s dřevěnou skluznicí se musí před mazáním "naskárovat", tj. napustit tekutým voskem skare pomocí lyžařské žehličky.

Dnes mají všechny běžky umělou skluznici. Závodní lyže (jsou užší) mají zpravidla "rychlou" skluznici, trochu širší turistické běžky mají skluznici trochu "pomalejší". Protože se budete určitě toulat i mimo stopu, doporučuji tyto běžky turistické.

Já osobně dávám přednost běžkám šupinovým, které jsou sice trochu pomalejší, ale jezdí dobře na každém sněhu a pro toulky mimo stopu a s batohem na zádech jsou úplně ideální. S těmito běžkami se nemusíte vůbec starat o mazání lyží, na němž jinak závisí úspěch cesty. U nás má dost lidí proti šupinám zbytečné předsudky (zvláště ti, kteří je nikdy nevyzkoušeli), ale například v sousedním Německu jsou velmi populární. Kupujete-li starší šupinové běžky, dbejte, aby šupiny nebyly "sjeté", takové šupiny neplní dobře svoji funkci. Tvar a délka šupinové části významně ovlivňují vlastnosti běžek, ale to poznáte až při jízdě.

Běžky by měly být tak dlouhé, aby sahaly k zápěstnímu kloubu vztyčené ruky stojícího člověka.

Na běžky potřebujete vázání. Dnes se používají dva rozměry - Nordic norm 50 a Nordic norm 75. Pro závodění je určena norma 50, pro turistiku se hodí širší 75. Montáž vázání snadno zvládnete s pomocí vrtačky podle návodu, který je k vázání přiložen. Na rozdíl od sjezdového vázání je zbytečné platit v servisu za montáž a seřízení.

Podle typu vázání mají boty dva rozměry na uchycení do vázání. Pro závodění se používají nízké boty pod kotníky, pro celodenní túry a pohyb v terénu jsou nutné vyšší boty dobře ošetřené vodoodpudivým krémem. Stav bot pečlivě zkontrolujte před každou výpravou.

Kromě důkladného promazání je prohlédněte, nezačínají-li se někde párat či neodlupuje-li se podrážka.

Hůlky mají dole zahnutou špičku. Moderní hůlky s malým asymetrickým talířkem jsou výborné do stopy, ale v terénu se lépe osvědčují hůlky s klasickým "talířem", který se do hlubšího sněhu tolik neboří.

Pokud potkáte v lesích trampy s běžkami natřenými na khaki, bude to možná někdo z naší osady Paběrky. I já mám své Rossignoly natřené na zeleno - ne, že bych byl zas tak velký "trampský zblblík", ale nejedím na hory předvádět svou značku lyží, v lese nerad ruším pestrými barvami a konečně - takové lyže zapichnuté do sněhu před restaurací se možná tak rychle neztratí. Čímž jsem naznačil, že ten, kdo propadl běžkaření, by si mohl pořídit trochu lepší lyže, i když na starých dřevěných se dá taky jezdit docela dobře. Pokud máte lyže bez šupin, namažte si je podkladovým voskem už doma, abyste v terénu už jen domazávali podle potřeby.

PRVNÍ KROKY

Chůze a běh jsou na běžkách překvapivě snadné. Na dobře namazaných lyžích je pohyb vpřed tak přirozený, že jej rychle zvládnete a po pár dnech budete mít pocit, že jste se s běžkami na nohou narodili. Chcete-li běžky dobře využít, dbejte na co nejdelsí skluz při každém kroku a na správném používání rukou - velkou část energie pro pohyb přenášejí právě hůlky. Pro sjezd stačí zvládnout klasické pluzení a pro stoupání "stroměček". Dobře namazané lyže nebo šupiny však zajistí ještě poměrně velké stoupání normálním krokem.

MAZÁNÍ

Dnes se prodává řada univerzálních vosků. Platí zásada, že na čerstvý sníh a nižší teploty jsou určeny vosky tuhé, které se na nanášejí na střední část skluznice a roztírají korkem ve směru jízdy (od shora dolů), měkčí vosky se roztírají i rukou. Na starý sníh a teploty nad nulou jsou vhodnější vosky tekuté (klister, skare), které se roztírají (lépe by bylo říci "rozpatlávají") stěrkou a rukou. Staré vosky se smývají benzínem. Teplotní údaj na krabičkách vosků je pouze orientační: na čerstvém prašanu používáme vosky pro nižší teplotu, než jaká je ve skutečnosti, naopak na starý sníh použijeme vosky, jako kdyby bylo o něco tepleji.

VÝPRAVY NA BĚŽKÁCH

Lyžovat na běžkách se dá za dobrých podmínek i v Praze (párkrát jsem již jel na běžkách do práce) či kdekoli v přírodě. Na horách bývají krásné hřebenové túry, zpravidla s dobrou projetou stopou, ale často bohužel s přemírou "papoušků", jak říkáme pestře oblečeným lidem. Toulky opuštěnými kouty našich nižších kopců a pohoříček jsou však stejně krásné. Výpravy na běžkách jsou i velmi vhodným zpestřením kmenové činnosti. V Zapletalových knížkách najdete spoustu vhodných her i pro tyto akce.

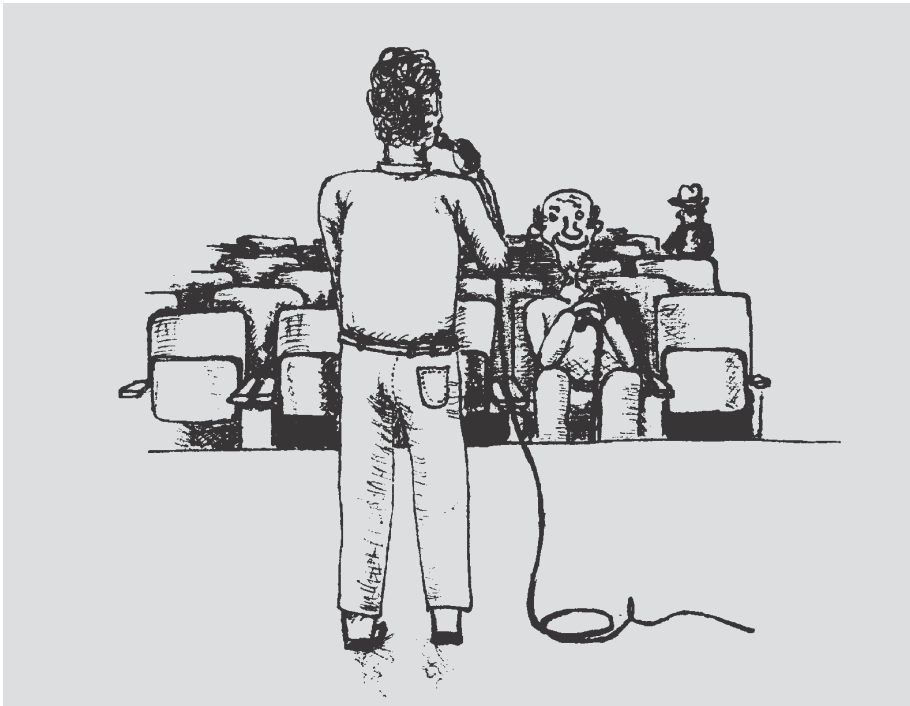
Pro děti ve kmeni přicházejí v úvahu spíše jednodenní lyžařské akce, pokud kmen nemá chalupu. Pro starší členy, kteří jak známo potřebují občas absolvovat poněkud drsnější akce, je však dvoudenní běžková výprava velmi vhodná. Tady každý prokáže své zálesácké umění vzít s sebou vše potřebné pro dobré táboření bez nebezpečí poškození zdraví a přitom mít co nejlehčí batoh.

Pro dobrý pohyb na běžkách potřebujeme spíše úzký a dlouhý batoh (US torna, některé typy kletřů), upevnění batohu bederním pásem je velmi užitečné. Velkou pozornost věnujeme ošetření lyžařských bot dobrým impregnačním krémem a abychom neseseděli celý večer u ohně v botách, které přece jen provlnou, vezmeme s sebou na přezutí třeba tenisky, které jsou lehké a na sezení u ohně a pár kroků v udusaném sněhu docela stačí.

S sebou bereme pro skupinu alespoň jednu náhradní špičku. Dříve jsme si je vyráběli z duralu, dnes se prodávají umělohmotné. V terénu se nám už několikrát stalo, že nějaký nešťastník si zlomil špičku lyže. Nasadili jsme tedy náhradní a pokračovali v pohodě dál. Pro zimní táboření je vhodná jednoruční ostrá pilka se švédským listem, je to lepší pomocník než těžká sekera.

K mým nejhezčím vzpomínkám patří vzpomínky na vícedenní lyžařské přejezdy liduprázdných slovenských hor, kdy jsme s partou spali střídavě ve sněhových záhrabech a v prázdných salaších, v US-torně na zádech vezli vše potřebné a přitom jsme v mrazu nestrádali, byla to docela pohoda. To už je však vyšší tábornická škola.

Jiří Mcek - Čikšika

P o ř á d á t e k u l t u r n í a k c e ?

Konferenciér by se měl přesvědčit, zda-li hlas snímaný mikrofonem, je opravdu hlasem...

V poslední době jsem se zúčastnil několika akcí pořádaných mladými trampy, skauty či woodcraftery. Ať to byly country- či jiné bály, hudební představení nebo představení pro rodiče, všechny tyto akce měly něco společné: byly připraveny poctivě a s velkým nasazením, ale moc jim chyběla jedna důležitá věc - správné konferování (nebo jak je dnes módní říkat "moderování").

Podíváme-li se do encyklopedie, zjistíme, že konferenciér je osoba provádějící zábavným programem, kdežto moderátor je 1. zařízení sloužící k tlumení, zpomalování; 2. látka zpomalující rychlost neutronů v jaderných reaktorech; 3. ten, kdo řídí skupinovou diskusi, průvodce pořadem. Budu se tedy držet prvního výrazu.

Ale povězte si konečně, jak na to.

Plánujete-li akci, jistě domluvíte termín, zajistíte prostory, pozvete hosty, rozešlete pozvánky a připravíte si program - časový rozvrh akce. Nyní je čas, abyste si určili:

1. kdo bude akci konferovat - a -

2. kdo bude hlídat dodržení časového plánu, popohánět účinkující a starat se, aby nevznikaly zbytečné skluzy ("inspicient").

Oba tyto úkoly může buď dělat jeden člověk, nebo je můžete rozdělit. Je však nutné, aby tyto úkoly dostali na starost lidé, kteří k tomu mají dobré předpoklady: konferenciér musí být výřečný a pohotový, inspicient důsledný a pokud možno ne flegmatický.

U akcí pro rodiče nebo pro jiný menší pozvaný okruh lidí působí dobře, když se při vstupu do sálu vedoucí akce nebo jiný určený člověk s příchozími přivítá a prohodí pár slov. Je slušností, aby program začal asi pět, nejvýše však deset minut po stanoveném začátku. Musíte počítat s tím, že veřejnost není tak dochvilná jako perfektní členové vašeho kmene a začít přesně na minutu by mohlo znamenat být rušen spoustou příchozích. Pokud se vyskytne jakýkoliv zádrhel, který způsobí posunutí začátku o více než 10 minut, je nezbytné, aby konferenciér vystoupil na scénu, přivítal lidi v sále a pronesl omluvu s vysvětlením, proč se začne o něco později. Je pro pořadatele velmi trapné, když publikum musí začít tleskat, aby vylákalo někoho na scénu. Na začátku akce musíte zřetelně akci zahájit - uvést (i u takových akcí, jako jsou plesy či volnější zábavy). Měli byste též dát slovo někomu "výše postavenému" (náčelníku kmene, Ligy apod.) a slušně ho požádat, aby opravdu stručně řekl pár slov na úvod.

Program sestavujte tak, aby pokud možno gradoval, ale aby nebyl zpočátku nudný. Je důležité, aby program byl pestrý a měl rychlý spád -

pořád se musí něco dít.

Sledujte reakce publika: pokud je v publiku šum a lidé se baví, znamená to, že program je buď nudný, nebo není aktérům na scéně rozumět.

Konferenciér musí mluvit nahlas, jasně a srozumitelně. Vystupuje-li bez mikrofonu, pak musí doslova křičet a mluvit vždy otočen do publika (to platí i pro všechny herce a účinkující). Pokud používáte mikrofon, přesvědčte se, je-li zvuk dostatečně kvalitní a srozumitelný, v opačném případě je lépe mluvit bez mikrofonu. Pro mluvené slovo musí být vypnut dozvuk (hall) a basů musí být spíše méně (někteří začínající zvukaři mají zlovyk vše přebasovávat), výšek více. Mikrofon je většinou nutno držet co nejbliže u úst, nepožaduje-li zvukař jinak. Není-li si někdo jistý, jak je slyšet, je lepší se ze scény zeptat diváků ("slyšíte vzadu dobře?"). Diváci sami řeknou, co je potřeba.

Musíte rádně uvést každého účinkujícího či každou scénku, a to i tehdy, je-li k dispozici psaný program. Dobrý konferenciér dokáže účinkující povzbudit, což je důležité zvláště u těch, kteří vystupují poprvé a mají trému. Omlouvání výkonu nepůsobí dobře ("omluvte ho, dnes není ve formě..."). Pokud vzniká jakákoliv prodleva (úprava scény, nastavování mikrofonů, navazování prasklé struny...), měl by konferenciér vyplnit pauzu třeba tím, že řekne nějakou zajímavost či veselou historku z prostředí kmene či těch, kteří akci pořádají. Důležitá zásada - nevyprávějte nic, co by mohlo být komukoliv nepříjemné. Musíte mít cit pro to, kdo snese drobné vtípky na sebe a kdo ne. Následuje-li přestávka, je nutno ji jasně vyhlásit a říci, za kolik minut se pokračuje. Pokud se na jevišti nic neděje a nikdo nic neříká, působí to trapně.

Máte-li na pódiu kapelu, domluvte se s ní vždy, zda se bude mezi písněmi uvádět sama či zda bude chtít pomoc konferenciéra. Uvádíte-li kapelu, připravte si pár zajímavostí o kapele a o žánru, který hrají, abyste neřekli jen názvy skladeb. Některé kapely nevědí, kdy přestat a snaží se domluvený čas produkce pořádně přetáhnout - je nutné se vždy domluvit a hlídat čas, aby přemíra písní stejného stylu diváky nenudila.

Po skončení každé produkce vždy konferenciér účinkujícímu poděkuje, případně zopakuje pro diváky jeho jméno. Na konci představení je slušností poděkovat za účast, popřát divákům dobrou noc, eventuálně je pozvat na další akci.

Takže - milí čtenáři, děkuji vám za pozornost, přeji úspěšné konferování a těším se na další shledání na stránkách Bizoního větru. Dobrou noc.

Jiří Macek - Čiksika

A B E C E D A T R O S E Č N Í K A

obr. 1

obr. 2

obr. 4

obr. 3

Nože nejen pro trosečníky

Nožům patří již po staletí zvláštní místo v našem životě, i když na to na první pohled vůbec nevypadají. Jejich výroba je skutečným uměním, což není tak překvapivé, uvědomíme-li si, jak nespočetné jsou druhy a tvary nožů i materiály, ze kterých se vyrábějí.

Těmito slovy začíná jedna z knih, která v poslední době o nožích vyšla. Na této jedné stránce samozřejmě nemohu popsat různé pohledy na nože, na jejich používání, výrobu a materiály s tím provázané. Proto jsem se pro začátek rozhodl popsat pár nožů, které bych jako trosečník byl ochoten umístit do svého pouzdra. Nezapomeňte však být uvážliví, abyste se svým nožiřským "arzenálem" nedopadli stejně humorně jako hrdina, kterého na daleký pustý sever vybavili kanadští úředníci pěti druhy různých seker. Snad bych vám ještě připomněl, že sebelepší nůž vás nespasí, když s ním neumíte zacházet. Cvičte svou zručnost a mějte svůj oblíbený nůž vždy při ruce.

Malý slovníček pojmů, materiály:

- ušlechtilé uhlíkové oceli, laicky rezové oceli, u nás reprezentované např. ocelí Poldi Solar

Mnozí uživatelé vyzdvihují u těchto ocelí především vlastnosti ostří, které dobře drží a průměrně zkušený uživatel ho dokáže nabrousit.

- korozivzdorné oceli, laicky nerezové oceli, u nás např. chromová martenzitická ocel 17042, v zahraničí např. ocel 440 C

Při užití metody "Martfrost" (laicky a zjednodušeně zmrazování při kalení) se dosáhne vysoké tvrdosti, díky které ostří déle vydrží, ale obtížněji se brousí.

-Damascenská ocel (damašková ocel)

Zjednodušeně vzniká tavením, kováním a překládáním různých druhů ocelí. Tato tajemná směs různých ocelí a zpracování dává do vlnku damaškové oceli exkluzivní vlastnosti.

Kapesní nůž by měl být přiměřeně velký z kvalitního materiálu a pevné konstrukce. Doplnuje velký nůž a slouží pro veškeré jemné řezání.

obr. 1 Selský nůž zvaný "alpský" je jednoduchý zavírací nůž bez pojistky, čep, kolem kterého se nůž zavírá do rukojeti, je uložen v masivu z bílé mosazi, která zaručuje dostatečnou pevnost nože.

obr. 2 Zavírací nůž s pojistkou vytvořený Al Marem. Japonská čepel z oceli 440 C, rukojetí z nerezavějící oceli a palisandru.

obr. 3 Nejklasičtější z nožů, vzor všech moderních zavíracích nožů: zavírací nůž s hřbetní pojistkou Buck, model 110 FG, čepel z nerezavějící oceli 440 C.

obr. 4 Malý klasický lovecký nůž Buck, model Bucklock s hřbetní pojistkou.

Lovecké nože přežily z dob, kdy se jimi lovila zvěř. Klasické lovecké nože nejsou vybaveny vyťahovací brokových nábojnic, šroubováky, vývrtkou či dalšími jinými železky.

obr. 5 Lovecký nůž firmy Helle, čepel z popouštěné

kované oceli (uhlíkové), rukojeť z březového dřeva a sobího parohu.

obr. 6 Malý lovecký nůž firmy Paja-Nikkari, čepel z kované neležštěné oceli (uhlíkové), rukojeť z březového dřeva (kořenice) a sobí kosti.

obr. 7 Nůž "Dědeček" Heimo Roselliho, porovnáme-li ho s exemplářem "Babička", vidíme jasné rozdíly, způsobilé rukodělnou výrobou.

obr. 8 Nůž "Babička" Heimo Roselliho, čepel z kované oceli (uhlíková), rukojeť z březového dřeva. Tento nůž je dámskou verzí nože "Dědeček".

obr. 9 Traperský nůž vyrobený firmou Grohmann, tento nůž nazýváme stahovací, má širokou zakřivenou čepel, aby se kožešina zvířete při stahování nepoškodila. Čepel je z nerezavějící oceli, rukojeť z indického růžového dřeva, mosazné nýtování.

Nůž-nástroj (nářadové a vícečepelové nože) jsou specializované nástroje pro různé činnosti, např. pro myslivce, rybáře, potápěče, táborníky, námořníky, elektrikáře... Výrobce se snaží nahromadit co nejvíce nástrojů na co nejmenším prostoru.

obr. 10 Kleště s nožem firmy Leatherman, model Tool se skládá z dvanácti nástrojů, mezi nimiž jsou kleště, štípačky na drát, velká čepel, pilník, otvírač konzerv, otvírač láhví, šroubovák, měřítka na rukojeti, bodec... Vyrobeno z nerezavějící oceli.

obr. 11 Švýcarský kapesní nůž firmy Victorinox s přiměřeným množstvím čtyř železek.

Abych se přiznal, já ve svém vybavení výše uvedené kategorie nemám. Jelikož chci uchránit svůj nůž před poškozením a zpřijemnit si krkolomnější technické úkony, nosím u sebe, ve speciálním pouzdře následující nářadíčko: Malé kombinované kleště, zkrácený trojhranný jehlový pilník, obyčejný vojenský otvírač a dvoustanný malý šroubovák. Občas toto vybavení doplním pilovým listem na železo.

Výjimečné nože, patří sem nože zhotovené kompletně rukodílně.

obr. 12 Tento nůž vytvořený výlučně pro firmu Kindal se inspiroval tradičním stahovacím nožem. Čepel z damaškové oceli o 576 vrstvách, záštitka je z pakfongu, masivní rukojeť z růžového dřeva.

To je v tomto čísle o nožích vše a snad někdy příště zase trochu jinak a v dalším čísle si řekneme něco málo o sekýrách.

Použitá literatura z knihovny LLM: Svět nožů - J.N. Mouret, Zbraně v 1000 fotografiích - E. Bondoux a J.J. Pietraru, Přežití..., Nástrojové materiály - O. Morávek a V. Baborovský, Čtení o noži a mačetě - Z. Kratochvíl, Technický slovník - Taeyssler a Kotýška (soukromá knihovna)

Zpracoval: Poly

obr. 7

obr. 8

obr. 11

obr. 5

obr. 6

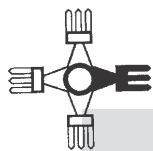
obr. 9

obr. 10

obr. 12

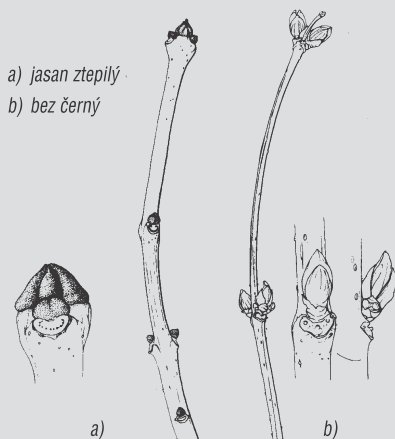

Poznáte je v zimě?

SBK 2. Světlo, 2L4 - Pupeny
Určí podle pupenů (kůry, tvaru koruny)
15 druhů našich listnatých stromů či keřů
v zimním období ..... ČIN

Oslovit stromy a keře správným jménem v době jejich zimního odpočinku nemusí být tak těžké, pokud víš, čeho si je nutno všimnout. Některé dřeviny můžeš určit již z dálky podle charakteristického tvaru koruny a větvení. Patří mezi ně třeba lípa, dub, buk, olše a další. Často je však pro správné zařazení do druhu jistější přistoupit ke stromu blíže a všimnout si i dalších znaků. Struktura a barva kůry ti spíše pomůže ujistit si správnost svého určení, ale zcela se na ni spolehnout (kromě výjimek, kterou je např. buk lesní) také nemůžeš. Proto si všiměj hlavně větviček s pupeny. Ty mají mnohé zvláštnosti, jejichž znalost ti pomůže správně určit každý strom či keř.

Samotný tvar pupenu již může mnohé napovědět. Nezaměnitelné podlouhlé úzké pupeny najdeš u již zmiňovaného buku, veliké vejčité pupeny má naopak jírovec maďal. Jen zřídka bývají pupeny bez obalných šupin (pupeny nahé) nebo je mají jen ve spodní části (pupeny polonahé).

Dřevinami s nahými pupeny jsou např. keře tušalaj obecný a krušina olšová, polonahé pupeny má bez černý. Pouze jednou šupinou jsou kryty pupeny vrb, ostatní dřeviny mají pak šupin více. Vzájemná poloha pupenů na větvičce je další pomůckou k určování. Stejně jako listy, dělíme i pupeny na vstřícné (dva pupeny ve stejné výši proti sobě) a střídavé (pupeny vyrůstají jednotlivě). Javor, jírovec a některé keře mají vstřícné pupeny, ostatní dřeviny většinou střídavé. U střídavých pupenů pak můžeš rozlišit postavení k ose větvičky v jedné rovině, které nazýváš třeba u lípy, jilmu, habru. Nebo jsou naopak pupeny k větvičce postaveny ve spirále, jako je tomu u většiny ovocných stromů. Jistou zajímavostí jsou pupeny olše lepkavé a olše šedé, které jako jedny z mála nemají pupeny přímo na větvičce, ale posazené na kratičkých stopkách. Někdy je i rozpoznávacím znakem barva pupenu. Chceš-li rozpoznat pupeny javoru mléče a javoru klenu, měj na paměti, že mléč má pupeny purpurové a klen zelené.

Vedle pupenů můžeš najít na větvičkách některých dřevin i trny. Jejich původ může být různý.

BŘÍZA

Jaro ...

Všimli jste si břízy z jara? Je to bělostná zakletá princezna se zářivými zelenými šaty. Vidáme ji u nás všude. Snad proto se tak často objevuje i v názvech vesnic: Březová dokonce 14x, Březno i Bříza 4x, snad sem patří i město Březnice. Také příbramské Březové Hory - původně samostatná obec, kde se už od 14. století těžilo stříbro, později železná ruda. Na Šumavě jsou dva vrcholy: Březník s kapličkou Sv. Víta a jen kousek od chaty LLM ve Filipově Huti stojí Březová Hora

Na světě je asi 40 druhů bříz, většina je v severní části Euroasie a Ameriky. U nás nejčastější je **bříza bradavičnatá** (*Betula pendula*) známá jako bělokora nebo bílá. Potkáme se s ní opravdu všude, od nížin až po hory. Má ráda dostatek světla, je nenáročná na kvalitu půdy, najdeme ji i na starých haldách či výsypkách. Nevadí jí ani příliš suché stanoviště, ani mráz. Maximální vzrůst je do 30 m, přitom průměr kmene nebývá větší jak 65 cm. Dožije-li se 100 let, patří už k úctyhodným kmetům. Nejcharakterističtější je bílý kmen s tmavými skvrnami. Také její list si těžko spletete s jiným stromem.

Velmi podobnou je však méně častá **bříza pýřitá** (*Betula pubescens*), která roste spíše ve vlhčím prostředí, nejlépe na rašeliníštích a slatinách. Jako hlavní rozlišení se udává menší vzrůst stromu, ale zejména jemné ochlupení na rubu listů.

Poslední, u nás velmi vzácná a zákonem chráněná, je **bříza trpasličí** neboli **zakrslá** (*Betula nana*). Roste občas v rašeliníštích našich pohraničních hor. Je to metlovitý keřík vysoký nejvýše 1 m s drobnými okrouhlými listy. Přes svůj malý vzrůst se dožívá až devadesáti let. Tento nenápadný keřík

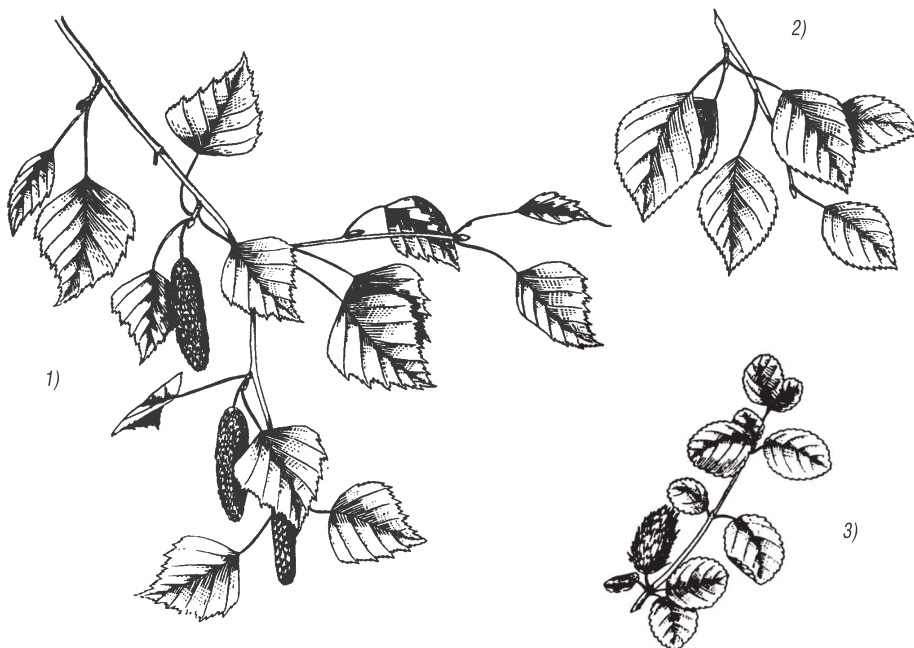
má však jednou do roka své slavné dny. Zažil jsem to při podzimním pobytu v Laponsku. Během několika dní přicházející noční mráz sežehl listy porostů břízy a monotónní tundra se náhle změnila v gejzíry žlutých a červených odstínů.

Dřevo břízy je středně tvrdé. V syrovém stavu se do něj dobře vyřezává, ale díky velkému obsahu vody pak výrobky rády praskají.

Ze zálesáckého hlediska patří bříza mezi ty nejlépe využívané. Ze z březové kůry lze vyrábět různé nádoby, krabičky a košíčky, to ví asi každý. Severské národy jí používali snad ke všemu. Znamé jsou indiánské kanoe, střechy wigwamů, toulce, brašny a dokonce i kolíčky. Pro velké výrobky se však hodí spíš kůra z břízy papírovité (*Betula papyrifera*), ta bohužel roste běžně jen v Severní Americe. Zajímavé využití plátů kůry jsem viděl v jednom trampském sroubku. Kůra byla natlučena na strop bílou stranou dovnitř a v místnosti bylo rázem daleko víc světla. Na Brdských campech jsme psávali na kousky kůry vzkazy či poděkování za přístřeší. Viděl jsem i hezký obal na kroniku, rámeček na obrázek, stínítko u lampy a dokonce i pohled z březové kůry.

Mnohemu táborníkovi kus kůry pomohl rozdělat oheň za špatného počasí a nebo posloužil jako louč při průzkumu nějaké jeskyňky či převisu. Hodně se traduje, že březové dřevo hoří i mokré. Něco na tom je, ale není to žádný zázrak. Jednou v tundře jsme chtěli rozdělat oheň, ale nikde nebylo žádné suché dřevo. Pokácel jsem tedy malou břízu a našťápal ji nadrobno. Hlavní výhodou bylo, že mohutný dým zahlal všechny komáry a oheň neprskal, pouze syčel, ale vařilo se na něm prachbídne. Tehdy jsme vyzkoušeli tenké březové proutě jako izolaci od vlhké a studené země. Báječně se na něm spalo. Už jste zkoušeli v sauně severský zvyk šlehat se březovou větvičkou? Báječná masáž je doplněna příjemnou vůní listů.

Na kmenech bříz se často objeví různé boule. Těto části dřeva se říká kořenice - je tvrdé, protože je plné součků, svalů a zvolněných let. Ve Skandinávii se z nich vyrábějí střenky k nožům a nebo i malé hrnečky.

1) bříza bradavičnatá, 2) bříza pýřitá, 3) bříza trpasličí (zakrslá)

Bříza táborníkovi poslouží trochu i jako zdroj obživy. Kde jinde než pod břízami či osikami najdete ty největší kozáky a křemenáče. Zjara, když stoupá míza kmenem, lze opatrným řezem získat spoustu chutné nasládlé tekutiny přímo k pití nebo k zavaření na sirup. Známa je i březová voda na vlasy nebo čaj z listů vhodný pro léčbu obtíží močových cest.

BŘÍZA je symbolem čistoty, lásky a radosti. Zejména dívky by se měly nechat prvního máje pod břízou políbit pro štěstí. Všimli jste si někdy "glajchy"? Je umístěna na vrcholu krovu právě dokončené hrubé stavby domu. Je to břízka ozdobená pentlemi.

Ve woodcrafterském životě patří bříza k téměř posvátným věcem. Je dobré, když je bříza součástí sněmovního kruhu. Kousek březové kůry s napsaným původním jménem obřadně spalujeme při udělení nové přezdívky či lesního jména. A patrně ne náhodou E. T. SETON vybral pro sepsaný organizační řád woodcraftu název SVITEK BŘEZOVÉ KÚRY.

Petr Willy Vilhelm

POD NÁJEM NÍCI

Každý strom poskytuje domov a potravu spoustě živočichů. Zdá se nám, že všichni ti žrouť stromu zdarma. Své nejmladší lístky si chrání tím, že je vybaví jedovatými látkami nebo chloupky a když se housenky a brouci pustí do těch starších, tak vlastně prosvětlují vnitřek koruny. A ještě jedno platidlo strom přijímá od všech strážníků: jejich trus, který je výborným hnojivem. Pro strom je výhodné, když mají půdní bakterie co zpracovávat po celou vegetační sezónu. Alespoň se namnoží a jsou připraveny na ty desítky kilogramů listů, které opadají na podzim.

Kdo tedy hoduje na březových listech? Například housenky drsnokřídlce březového, vzácného motýla strakáče březového a různých píďalek, housenice pilatek, z brouků jsou to listokazové, mandelinky nebo malí nosatci listopasové. Stopy po těchto hostech vzájemně těžko rozlišíme. Na první pohled ale zjistíme jiné podnájemníky.

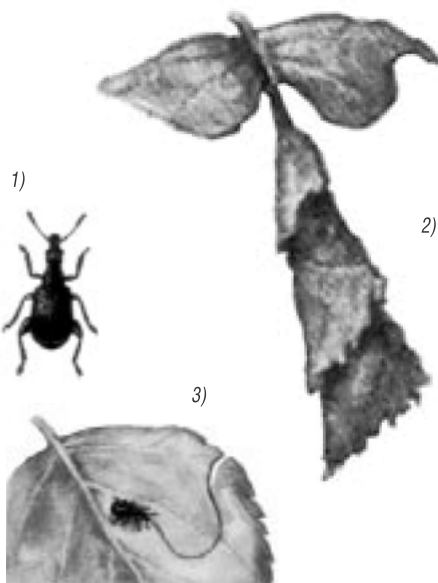
Jedním je drobný motýlek vzpřímenka březová, přesněji její housenka, druhým pak neznámější březový hodovník malý černý brouček **zobonoska březová** (*Deporaus betulae*).

Zobonosky svým larvičkám připravují zvláštní kolébky z listů. Zobonosek je víc druhů a každá z nich potřebuje jeden konkrétní druh stromu. Zobonoska březová je leskle černě zbarvená, měří asi 4 mm a hlava jí vyběhá dopředu jako úzký nosek. Když samička vybere vhodný březový list, zasune do vykousané kapsičky na spodní straně listu jedno vajíčko a začne zhruba ve třetině jeho délky přehryzávat jeho čepel. Nejprve z jedné strany až ke

středové žilce, pak z druhé strany. Zářezy na obou stranách čepele nejsou stejné, jeden je spíše obloukovitý, druhý ve tvaru "S". Pak samičce nastává nejtěžší práce. Zkoušeli jste někdy rolovat velký koberec? Podobně zobonoska zápasí s listem. Vytvoří jakýsi kornoutek, který během rolování zavadne a drží tvar. Z vajíčka se po čase vylíhne larva, která se živí vnitřkem zámotku. Když celý list spadne, zaleze larvička do země a zakuklí se. Zámotek zobonosky je malý zázrak. Až jej někdy najdete, zkuste ze zdravého listu vyrobit podobný. A nešvindlovat - zobonoska nepoužívá žádné lepidlo asi spojovací vlákénka! Povedlo se? A teď si představte, že byste takto zdolávali nějaký těžký koberec a ještě zavěšený nad zemí.

Zobonoska březová je hodně malá, housenka vzpřímenky je ještě menší - vejde se mezi horní a spodní pokožku březového listu a žije si tam. Ale bříza hostí ještě menší tvorečky. Jeden druh mušky bejlomorky klade vajíčka do mladých březových semen. Její larva stráví celý život uvnitř jediného březového semínka. Semena jsou podstatně výživnější než listy, vždyť z nich musí vyrůst celý semenáček. Proto si semenožravé larvičky vystačí s mnohem menším objemem potravy než ty listožravé. Zkuste si položit březové semínko na dlaň, abyste viděli jeho velikost, a posadte se. Záznaky totiž neskončily. Larvička bejlomorky má své parazity. Skrz březové semínko do jejího těla občas naklade několik vajíček samička droboučké vosičky chalcidky. Ano, uvnitř březového semene žije larva bejlomorky a v jejím těle se vyvíjí několik larev chalcidky. Takto postižené semínko snadno poznáme. Zůstává na jehnědách a protože larvy chalcidek dospívají v okamžiku, kdy larva bejlomorky vyžrala celý vnitřek semene, prázdné osemení se může zvětšit. Celý útvar pak vypadá jako oranžový měchyřek umístěný mezi listy jehnědy. Necháte-li si takovouto jehnědu v uzavřené lahvičce přes zimu, vylíhnou se vám nepatrné kovové černé chalcidky.

Zdeněk Roller

1 - zobonoska březová
2 - zámotek
3 - výroba zámotku

Tak třeba trny dřezovce a trnky jsou přeměněnými částmi větví, trny dřívěálu přeměněnými listy a trny akátu přeměněnými palisty. I jejich přítomnost ti může určování usnadnit.

Nejlépe si ty všechny znaky a odlišnosti zapamatuješ, když si přineseš domů ze zimní výpravy několik haluzí ze stromů, které chceš umět rozpoznat. Máš-li pak všechny větvíčky vedle sebe, zapamatuješ si jejich zvláštnosti mnohem lépe, než kdybys běhal v lese od stromu ke stromu. I když ani to úplně nezavrhuj. Váza bez vody zaplněná větvíčkami doma nebo v klubovně bude nejen nevšedním estetickým doplňkem, ale i námětem na hru procvičující znalosti z přírody. Nebo dokonce i prvním krokem k založení kmenové sbírky větvíček s pupeny.

c) trnka obecná
d) trnovník akát
e) habr obecný

Na závěr jsem vybral úryvek z knihy Miloslava Nevrlého Nejkrásnější sbírka, který je ke konci našemu povídání o pupenech více než vhodný.

Já jsem se kdysi vydal na Pančavskou louku. Byl zářivý podzimní den, stromy už ztratily listí a to jsem právě chtěl. Propadl jsem tehdy pupenům. Zjistil jsem, že stromy a keře se nepoznávají jen podle květů, listů a plodů, ale že stejně dobře to jde i podle nenápadných zimních pupenů. A že to dovede jen málokdo. Začal jsem si dělat sbírku pupenů všech našich stromů a keřů, sbírku, která nikomu neublížovala, protože z celého stromu jsem uřízl jedinou malou větvíčku. Už jsem měl doma skoro dvě stovky haluzí, protože jsem po parcích a arboretech sbíral i cizokrajné druhy keřů a stromů, ale jedná haluz mi ještě scházela. Restla jen v Krkonoších. Dnes se ten stromek jmenuje jeřáb krkonošský, ale když jsem se za ním nakláněl vedle vodopádu Pančavy nad stametrovou hlubinu Labského dolu, se v mém botanickém kliču nazýval jeřáb mišpulka sudetský.

Hodně úspěchů a trpělivosti při určování pupenů na sklonku zimy.

Tomáš Brinke - Baskoš

GUIDO BOGGIANI

CESTOVATEL, MALÍŘ A FOTOGRAF

Guido Boggiani se narodil 25. září 1861 v obci Omegna v severoitalské provincii Novara. Po otci zdědil umělecké sklony, které rozvíjel na malířské akademii di Brera v Miláně a poté prošel školením Filippa Carcana. Záhy se prosadil jako výrazný představitel lombardské naturalistické krajinomalby a vstoupil do vybraných intelektuálních kruhů. Plynulý vzestup po žebříčku společenské, umělecké i obchodní kariéry však neočekávaně přerušil v listopadu 1887 odjezdem do Jižní Ameriky.

Po krátkém pobytu v Argentině, kde vytvořil několik rozměrných pláten, přesídlil do vnitrozemí. Usadil se na horním toku řeky Paraguaye a setkání s domorodými kulturami ho podnítilo k jejich systematickému studiu a vzbudilo jeho vědecké ambice. Poháněn úspěchy při výzkumech neprobádaných končin a tamnějších indiánských kmenů, jejich zvyků a umění, nelitoval času, námahy, ani finančních prostředků. Obchod s kůžemi, který byl původně motivem jeho expedice, se stále více stával pouhou zámlinkou pro další výpravy do hraničních území severní Paraguaye, Brazílie a Bolívie.

Do Itálie se vrátil v roce 1893. Znovu se stal středem společenského zájmu nejen svými osudy a zámořským uměleckým dílem, ale také shromážděnou etnografickou sbírkou velké historické a dokumentární ceny. Své poznatky shrnul na základě jihoamerického deníku kromě četných přednášek a statí do dvou stěžejních knih "Čamakokové" a "Kuduveové". Zároveň se systematicky připravoval na další pobyt v Jižní Americe a studoval veškerou dostupnou literaturu v oblasti antropologie, etnografie a lingvistiky. V roce 1896, odjížděl do Paraguaye s utříděnými zkušenostmi, nabitý znalostmi a jasnou představou o dalším směru svého vědeckého bádání. Vezl si také novou technickou pomůcku pro svůj terénní výzkum – fotografický aparát.

Guido Boggiani zhotovil v letech 1896 – 1901 pravděpodobně 415 snímků na skleněné želatínové desky různých formátů. Dalo by se očekávat, že krajinářská tvorba, v níž vynikal jako malíř, bude také těžištěm jeho fotografického díla. Právý význam a síla jeho fotografií však spočívá v jeho portrétní tvorbě, které tvoří největší skupinu jeho negativů. K původně vědeckému záměru zachytit například ornamentální malby na těle nebo typickou fyziognomií zkoumaného kmene se záhy přidružil umělecký záměr. Boggiani pochopil, že díky optickému přístroji získal novou možnost tvůrčího výrazu. Přes stížený kontakt s divochy s tolik odlišným myšlením a žebříčkem hodnot, na něž dosud nedopadl stín zániku vlastní kultury, se mu podařilo zachytit autentické a ještě normálně fungující lidské komunity, k nimž dosud nepronikl destruktivní vliv bělošské civilizace. Mimořádně kultivovaným ztvárněním popisného dokumentu se začlenil mezi přední průkopníky nového estetického výrazu "čisté"

Poslední cesta Guida Boggianiho

Tato stat' je vyjmuta z knihy A. V. Friče Indiáni Jižní Ameriky, vydané nakladatelstvím Panorama roku 1981 v Praze. Jedná se o výřátky z cestovního deníku J. F. Gancii objeveného v pozůstatosti A. V. Friče. Gancio, známý indiánobijec, byl po Boggianiho zmizení vyslán, aby italského fotografa v divočině našel. Jak z textu vyplývá neměl autor následujících řádků indiány příliš v lásce, a proto berte jeho deník s příslušnou rezervou.

Pondělí 28. července 1902

Konečně je pohromadě všechno, co naše expedice nutně potřebuje, aby mohla s nadějí na úspěch pátrat po osudu italského malíře, cestovatele a badatele Guida Boggianiho, o kterém není od října minulého roku žádných zpráv. Italové usedli v Asunciónu utvořili výbor, který tuto výpravu vysílá, poctiv mne důvěrou v její vedení. Dnes jsem vyplul spolu s deseti lidmi (šest Paraguayců a čtyři Argentinci) na palubě malého parníčku Lalo z Asunciónu. Mám ale celkem dvanáct mul, množství potravin, munice, léků a jiných nezbytností. Míříme do Puerta Casado.

...

Středa 15. října

Dnes jsme po celý den pokračovali v nesnesitelném vedru rozžhaveným solným údolím. Kvečeru jsme v dále uviděli kouř jako od požáru.

Luciano tvrdí, že jsou to tábořiště Indiánů Sanapaná. Nevěřím mu, protože po celou výpravu mne tento Indián jen podvádí, nikdy neřekne pravdu, vodí mne a mé lidi nejhroznější krajinou s bahnitou a slanou vodou se zřejmým cílem zničit nás nebo alespoň odradit od dalšího průzkumu.

"Nejsi nic jiného než velký ničema. Stále podvádíš a doufáš, že se ti nakonec podaří nás opustit. Je konec. Od nynějška s tebou budu jednat jak zasloužíš!"

A vydal jsem rozkaz, aby ho svázali. Jsem zvědav, zda do rána zmoudří.

Čtvrtek 16. října

Luciano nezmuřdel. Hned ráno, když jsme pili

maté, lhal mi znovu, znovu mluvil v rozporu s předchozími údaji. Nařikal sice a v portugalských mne zapřísahal, že právě ti dva indiáni, kteří nám uprchli, věděli všechno, jenže já už mu nemohl věřit pomalu ani to, že se jmenuje Luciano.

Potrestal jsem ho tím, že dále musel jít pěšky, přivázán k jedné z mul.

Pátek 17. října

Luciano zmuřdel. Trvalo to sice ještě skoro celý den a bylo třeba nových hrozeb, ale nakonec se rozpovídal.

Nejenže přiznal, že nás schválně vodil krajem, kde nebyla voda, což mne velmi rozhořčilo, ale vyprávěl také o Boggianim.

"Bílý náčelník Boggiani byl zabit vousatými Indiány. Musel s nimi mnoho bojovat, a zemřeli také mnozí Čamakokové."

"Proč s nimi bojoval? Zase mi začínáš lhát?"

"Ne, pane, nebudu lhát. Pan Boggiani se oženil s mladou a velmi krásnou Indiánkou. Když v noci spali spolu v hamace, zahaleni síti proti moskýtům, vtrhli *barbudos* do jeho ležení a dali mu ránu palicí do hlavy."

"Tu dívku také zabili?"

"Ne, pane, té se podařilo uprchnout."

"Vidíš, že jsi lhal, když jsi před chvílí tvrdil, že Boggiani bojoval s vousatými ... A Boggianiho druh byl také zabit?"

"Ne, pane, ten žije v táboře náčelníka Degréa."

"Jak je možné, že nebyl zabit s Boggianim?"

"On se, pane, také oženil s Indiánkou, ale ve chvíli přepadu spal s ní na druhém konci ležení."

Tak se mu podařilo prchnout."

"Kde jsou ostatky Boggianiho?"

"Čamakokové je pohřbili na tom místě. Část jeho věci byla pohřbena s ním, zbytek má pan Gavilan, jeho druh."

"Proč potom, když je živ, nepřišel Gavilan k řece Paraguay, a nedal o tom svým bratřím zprávu?"

"Má strach ze svých krajanů, protože neochránil pana Boggianiho, a také jeho manželka ho nechce pustit..."

Bylo mi jasné, že jeho fantazie už zase pracuje na plně obrátky, a tak jsem na něho uhodil:

"Znáš přesné místo, kde je Boggiani pohřben?"

"Ano."

"Proč jsi neřekl tohle všechno hned?"

"Protože jsem to všechno zapomněl!"

Vychytralost tohoto Indiána byla neuvěřitelná. Na všechno zná odpověď, nerozmýšlí se, vychrlí ji bez váhání. Pravdu i lež. Jak to od sebe oddělit?

Zeptal jsem se ještě, za jak dlouho budeme na místě, kde je Boggiani pohřben.

"Za šest dní, pane," odpověděl opět bez mrknutí oka.

Sobota 18. října

Po nočním odpočinku jsme se vydali na pochod brzy ráno. Každý jsme měli ještě 200 nábojů. . . .

Pondělí 20. října

Luciano se překonal. Nevím, zda to způsobily mé hrozby, či zda v tom původně byla nějaká nová rafinovanost, ale dnes ráno mi sám řekl, že odpoledne dorazíme na místo, kde byl Boggiani zabit.

Přiliš jsem mu nevěřil, ale přesto jsem všechny vybil k největšímu spěchu, jako bych mohl nebohému cestovateli ještě nějak pomoci.

Těsně před 12. hodinou mne Luciano zavolal a řekl, že jsme na místě. Sestoupil jsem z koně a pokračovali jsme pěšky. Šel přede mnou a tvářil se, jako by pátral podle něčího návodu a usilovně hledal místo, které mu někdo popsal.

"Musí to být někde zde," pravil po chvíli bezvýsledného "pátrání".

"Podle čeho tak smýšlíš?"

"Druzí Čamakokové mi to místo popsali. Tady museli *barbudos* pana Boggianiho zabít, tady někde..."

Sledoval jsem chvíli jeho komedii. Následován mnou a ostatními mými muži vyvedl nás najednou na prostranství, kde stálo několik opuštěných chatrčí. Luciano se zastavil a upřeně hleděl na zem.

"Zde leží tvůj bratr, pane," pravil pateticky.

Na místě bylo pohozeno několik lidských kostí. Jeden z mužů začal odkrývat hrob, ostatní prohledávali chatrče. Našli několik dalších kostí, podstavec fotografického přístroje, několik fotografických desek, injekční stříkačku, tubu hypermanganu a gumu na gumování. V hrobě udělaném zcela zřejmě nedávno, byla lebka a zbytek kostry. Jáma byla jen 20 centimetrů hluboká, okrouhlá, její průměr nebyl větší než 50 centimetrů.

Lebka jevila stopy po ráně, byla rozštípnutá. Zkoumal jsem ji, ale nemohl jsem určit, zda je to lebka Boggianiho, i když jsem ho znal. Pak mne zaujaly zuby. Boggiani měl krásný zdravý chrup - a tyto zbytky prozradily, že zde byl pohřben někdo jiný. Také mne mátl fakt, že jsme našli o jednu pažní kost navíc.

"Nevidím věci, které podle tebe byly pohřeny s mrtvým," řekl jsem Lucianovi. "A zdá se mi, že tohle není ani Boggianiho hrob!"

"Nevím, pane, nevím nic, to druzí Čamakokové mi o tom povídali ..."

"Osvěžím tvou paměť, podvodníku!"

"Ne, pane, zadržte zbraň! Půjdu ještě hledat!"

Nebylo ani třeba hledat dlouho. Luciano požádal o dýku a začal hrabat, přímo pod našima nohama. Za okamžik se objevil fotografický přístroj, několik desek a tuba s léky. Pak už ale nic, i když Luciano předstíral další hrabání. Znovu jsem ho výhružně pobídl. Poodešel několik kroků a vyhrabal několik kusů novin a pouzdro na injekční stříkačku.

"A kde jsou hodinky, buzola, pušky ...?"

"Nevím, pane, nic už nenajdu."

"Že nenajdeš?" znovu jsem namířil puškou na jeho hrud'. "Ani když ti povím, že tohle nejsou pozůstatky Boggianiho, ale jeho druha Gavilana?"

Luciano zbledl jako stěna.

"Není pravda," pokračoval jsem, "že Gavilan je živ. Zase jsi mi lhal. Zabili jste oba bílé muže a ty mi okamžitě ukážeš pozůstatky Boggianiho, nebo učiním konec tvému psímu životu!"

"Nestřílejte, pane, poďte se mnou!" Lucianovy prosby přešly v pláč.

Následovali jsme ho. Neuplynulo ani pět minut a začali jsme nacházet po lese rozházené další lidské kosti i lebku, kterou jsem ihned identifikovat jako Boggianiho. Pozůstatky byly roztroušeny v kruhu o průměru asi 200 metrů. Dravé ptačtvo a šelmy je roznesly, protože vrahové Boggianiho tělo nepohřbili.

Přicházela noc. Zhotovili jsme narychlo dva kříže a každý z nich zarazili v místě, kde byla nalezena lebka obětí. Pak jsme naložili všechny pozůstatky a hned na to jsme se s lítostí v srdcích z místa tragédie vzdálili, abychom alespoň do půlnoci dospěli k vodě.

Z výpovědi Čamakokského Indiána Luciana nakonec vyplynulo, že Guida Boggianiho a jeho společníka Gavilana zabili sami Čamakokové. A. V. Frič se domníval, že důvodem jejich zabití byl strach z Boggianiho fotografování, Indiáni se báli, že jim fotograf krade duše a kouzlí s nimi. Aby tomu zabránili, oba bílé cestovatele zabili úderem do hlavy obřadní palicí.

—šš—

fotografie jako svěbytného odvětví výtvarného umění, jak byla s konečnou platností uznána až o mnoho let později. S nevidanou uměleckou silou a pozoruhodnou technickou brilancí však vytvořil dílo, jemuž náleží čelné místo v počátcích dějin výtvarné fotografie.

Ačkoliv je u většiny Boggianiho portrétů patrné, že je pořídil s plným vědomím a souhlasem modelu, nedůvěra k neznámému přístroji a strach, že zpodobněním přijde divoch o svou duši, byly patrné důvody k Boggianiho smrti. V roce 1901 se nevrátil z výpravy k indiánům Čamakoko a později byly nalezeny jeho tělesné pozůstatky i zničená vybava. V letech 1904 – 08 shromáždil jeho fotografickou pozůstalost v Jižní Americe český cestovatel A. V. Frič (1882 — 1944), získal ji od pozůstalých darem a přivezl do vlasti. Z originálních velkoformátových skleněných negativů byly nyní zhotoveny (bez jakýchkoliv opravných zásahů - retuší poničených míst, výřezů apod., aby byl patrný jejich současný stav a doložen původní autorský záměr) kontaktní kopie 1:1 i zvětšeniny pro výstavu, která v současné době putuje.

*Pavel Frič a Yvonna Fričová
CD foto Bler*

HAU, KÓLA!

Dnešní číslo bude trochu netradiční; rozhodli jsme se totiž našim čtenářům zpřístupnit jednoduché vzory na mokasíny, po kterých je stále poptávka. Heslem následujícího článku tedy bude: méně textu, více obrázků.

Mokasíny byly "spotřební" součástí oděvu. Každý jich měl několik párů. Původně se vyráběly především z vyuzené kůže horních částí starých týpí. Takový materiál sice nebyl vodotěsný, ale mokasíny chůzí v moku neztvrdly a po uschnutí se nevytahovaly. Svou roli tu jistě hrálo i to, že samozřejmě používali kůži vydělanou přírodním způsobem (mozkem). Mokasíny se kromě toho ještě hojně promazávaly tukem (lojem).

Jak už jsme si řekli, byly mokasíny normální součástí oděvu, není tedy divu, že se nám ty nejstarší nezachovaly. Občas lze nějaké objevit na starých obrazech malířů, kteří se mezi Indiány pohybovali (Catlin, Bodmer). Na začátku 19. století se zvláště na severních pláních nosily mokasíny z jednoho kusu kůže, trochu podobné staročeským krpčům. Měly výšivku korálky podél vnější strany nohy na zakrytí švu (na vnitřní straně švu a zejména pod vnitřním kotníkem výšivka nebývala, protože se rychleji opotřebovala). Ve třicátých letech 19. století byly na nártu mokasíny běžně zdobeny proužky nebo motivem klíčové dírky vyšívané ostny.

Na východní hranici plání a v údolí řeky Ohio se nosily mokasíny z jednoho kusu kůže se švem na nártu, jak je známe z východních lesů. Údajně je s sebou přinesli Siouxové při své migraci na západ.

Silná nevydělaná, později tovární kůže se začala používat jako podrážka někdy před polovinou století patrně vlivem jihozápadních kmenů nebo bělochů, kteří podobné obutí nosily. Tato změna také možná souvisela s přesuny kmenů a z toho vyplývajícími změnami životních podmínek u mnohých z nich. Taková kůže se nejdříve přišívala zvnějšku na mokasíny z jednoho kusu. Teprve později se vyvinuly mokasíny tak, jak je známe - s oddělenou podrážkou a vrškem, ze dvou kusů.

Jak jsme zjistili, používalo se na pláních několik různých stříhů. Proč nezkusit nějaký jiný? Obrázek naproti ukazuje některé z nich. Kromě toho občas najdeme na jižních pláních stříh apačský nebo pueblanský, na východě několik druhů již zmíněného stříhu lesního a specifické obutí nosili také Kiowové. O nich se budeme bavit někdy příště.

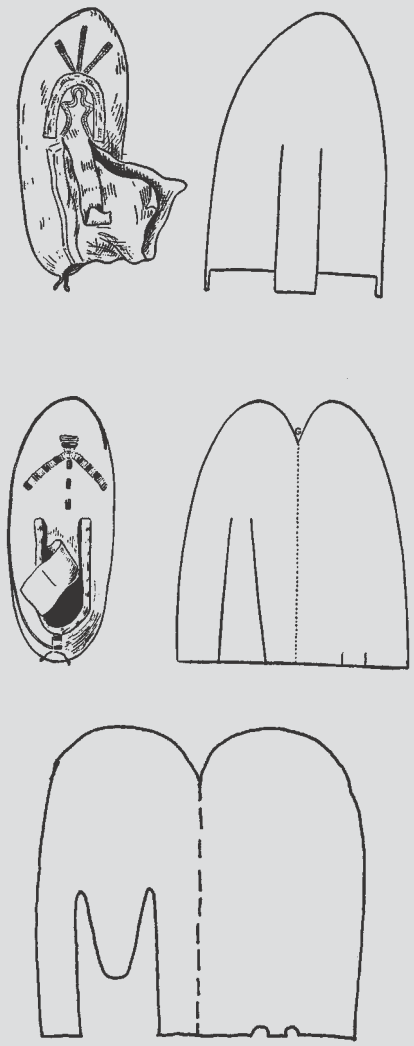

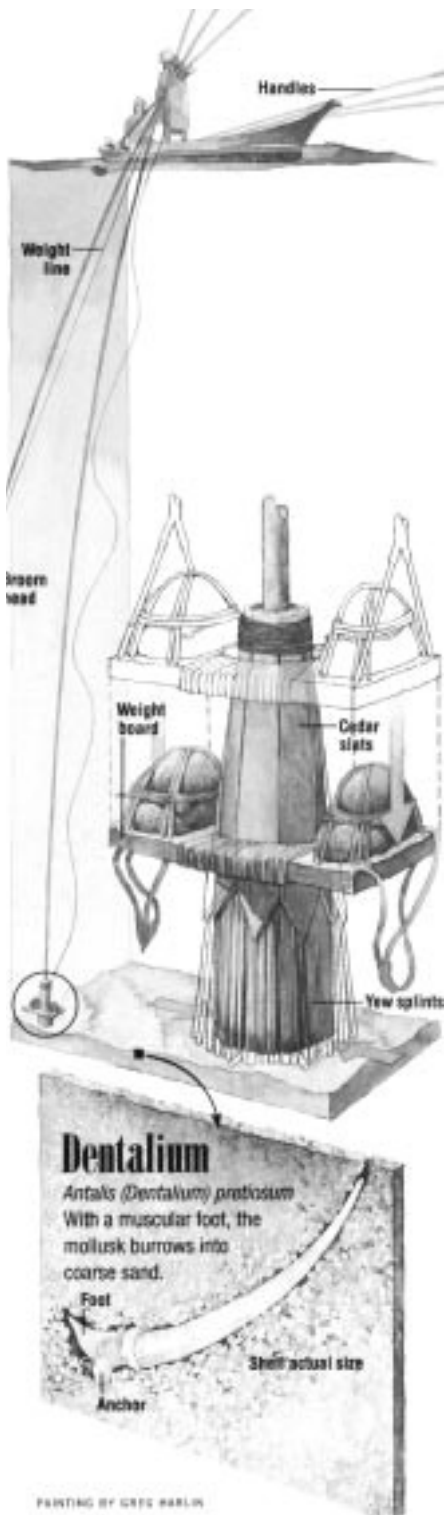
Legenda barev k obrázkům

je velmi orientační, protože na podrobný popis nemáme dost místa. Každý člověk by se měl řídit osobním vkusem a smyslem pro ladění barev. Obrázky jsou řazeny po řádcích. **a)** podklad růžový a světle modrý, okraje bílá a červená, další použité barvy tmavě žlutá, zelená, tmavě modrá, **b)** bílý podklad, tmavě modrá, **c)** podklad bílý, barvy kříže červená, obruba tmavá, **d)** podklad bílý, kříž červený s modrým středem, okraj modrý a žlutý, **e)** podklad bílý, lemovaný červeně, "motýlci" tmavá, červená, žlutá a modrá, **f)** podklad světle modrý, jinak použita tmavě modrá, žlutá, červená, **g)** prostředek bílý, krajní řady zelené, jinak použita červená a žlutá, **h)** podklad bílý, barvy: žlutá, červená, světle modrá, nějaká tmavá, **i)** podklad bílý, žlutá je lemovaná tmavě modrou, uprostřed červený faluš **j)** podklad světle modrý a červený, jinak žlutá a tmavě modrá, **k)** podklad bílý, červené obrysy, vnitřek trojúhelníků zelený, **l)** výšivka ostny, střed žlutý, od středu červená, žlutý proužek a tmavá modrá, **m)** od středu žlutá, tmavě modrá, světle modrá, červená, bílá, **n)** střed žlutočervený, okrajové proužky zelenobílé, lemováno růžová.

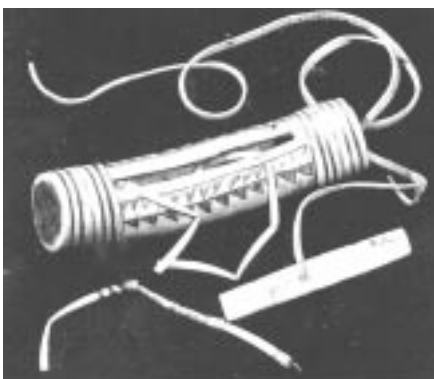
Dentalie - peníze pocházející z moře

Indiáni jako obchodní zboží zpracovávali mnoho látek - např. měď, obsidián, jadeit. Na severním atlantickém pobřeží uhlazovali kousky mlže zaděnky do wampumových pásů, které zaznamenávaly důležité události a byly později používány jako platidlo. Ale kelnatky byly jedinými mušlemi, které se staly skutečnou měnou, protože pocházely z omezeného území a tak si držely svou cenu. Nejlepší sbíraly kmeny Ehattesaht a Quatsino na západním pobřeží ostrova Vancouver.

Poté, co se měkkýši vynesou na povrch, sběrači zbaví zvířata jejich malých, pět centimetrů dlouhých mušli klínky z tvrdého dřeva. Ulomí konce dutých mušli a zarovnají je do standardních délek, za míru brali délku od prstů natažené ruky k rameni. Šňůry hykwa, jak se mušle nazývaly v činuuském žargonu, jazyce pobřežního obchodu, se rozšiřovaly po většině západu Severní Ameriky.

Dentalie sloužily jako ozdobné bohatství stejně jako měna. Mušlový oděv dcery náčel-

níka Oglalů Amerického koně (dole) ji ukazují jako majetnou ženu v roce 1908. Členové kmene Nez Perce nosili mušle v nosech, jméno "Probodnuté nosy" obdrželi od prvních francouzských obchodníků. Patnáct centimetrů dlouhé pouzdro (nahore) vyrobené z losího parohu a kůže držely šňůry dentálií v 18. století Juroka z dolního toku řeky Klamath v Kalifornii. Juročtí muži posedlí penězi tetovali své paže značkami měřícími dentalie a obšírně vyprávěli mýty o Pelintsech - Velké Dentalii.

Indiáni vyvinuli speciální nástroj pro sběr platidel a pravděpodobně si museli představit, co jejich zařízení dělá, bez toho, že by to skutečně viděli. Několik z těchto prvotních nástrojů lze ještě vidět v muzeích ve Victorii a Seattlu (obrázek vlevo).

Phil Nuytten se rozhodl vyrobit sběrač sám a obrátil se se žádostí o pomoc na Johna Livingstona, jednoho z mála současných mistrů řezbářů, který se vyučil starým způsobem - u kwakiutlského mistra náčelníka Tony Hunta.

V doku vesnice Kyuquot John dodal koncové dotyky na jako koště vypadající hlavici na jejich model. Vyrobil hlavu z více než stovky opálených zašpičatělých tisových štěpin, aby se zvětšila jejich pevnost. Potom provlékl otýpku tenkými příčkami z pružného žlutého cedru.

Přidaná k 2,1 metru dlouhému držadlu vyrobenému na díly může být košťatová hlava ponořena z povrchu a zabodnuta do

obrázek vlevo:

Výlov kelnatek:

Z cedrové kanoe mohou indiánští sběrači spustit "košťatovou hlavici", kterou přidali na držadlo. Práce byla obtížná: nástroj byl těžký a vlny rychle tlačily kanoe od naleziště mušli, omezující sběrače na pouze několik bodnutí najednou.

Součástí nástroje na výlov: držadla, zatěžující provaz, košťatová hlavice, závaží, cedrové příčky, tisové štěpiny.

Dentalie - *Antalis (Dentalium) pretiosum* - se silnou nohou zahrabává do hrubého písku.

dna. Deska, zatížená kameny a připevněna odděleným lanem, může být potom povolena přes vnější příčky, čímž chytá do pasti všechno, co se stisklo mezi vnitřní štěpiny. Důmyslný vynález - ale jak může fungovat? Někteří vědci pochybovali o tom, že takové náčiní může vůbec sbírat živé dentalie. Jestliže naleziště mušli leží tak hluboko, jak staré záznamy naznačují - 3 až 4,5 metru - mělo by být extrémně obtížné koště držet. A o měkkýších se myslelo, že se zahrabávají příliš hluboko, než aby jich zařízení mohlo dosáhnout.

V zálivu Kyuquot Nuytten konečně nalezl některé odpovědi. Naleziště kelnatek leží pouze 1,5 až 1,8 metru hluboko a měkkýši žijí na povrchu několik centimetrů v usazeně - snadno dosažitelní. A sběračské náčiní? Pracuje kouzelně. To patrně vychytralost původních sběračů nadsazovala hloubku a obtížnost sběru, aby vyhnali cenu jejich mušli.

Neštovice zpusťošily Indiány severozápadního pobřeží v polovině 17. století, zabíjíce desítky tisíc lidí. Misionáři zvěstovali ztracení těm, kdo přežili a kdo se odvažují držet se starých zvyků. Objevily se obchodní stanice a vlněné pokrývky nahradily dentalie jako základní prostředek výměny. Hlavní sběry skončily, ale hykwa se šířily značnou měrou po západní Severní Americe. Protože je podporil účinek podobodnotu mezi suchozemskými indiánskými kmeny dobře do 20. století.

Mušle visí z copů a náhrdelníku na siouxscké panence (protější strana dole) oblečenou v tradičním oděvu. Siouxscké ženy dělaly takové panenky, aby ukázaly svou dovednost v umění vyšívání korálky a šití.

Žena tlingitského šamana (medicinmana) Berners Bay Jima kdysi nosila obřadní pokrývku hlavy z dentálií a korálků v Klukwanu na Aljašce (protější strana nahore uprostřed). Čapka je vyrobená ze zelené vlněné látky a v popředí má červený flanel a atlasové stuh.

obrázek nahoře:

Šaty pošité dentáliemi:

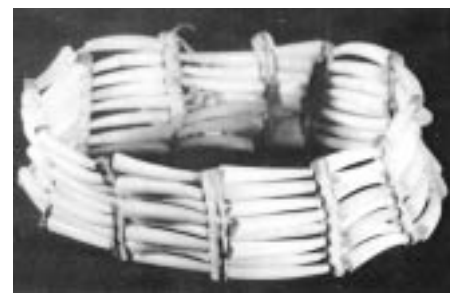
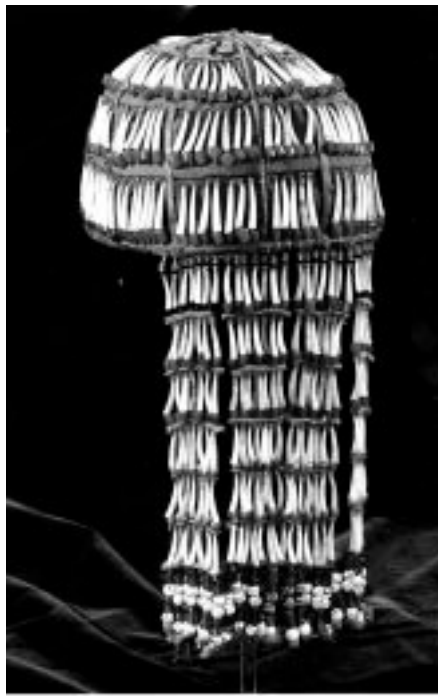
Dentálie se našivaly na šaty spolu se skleněnými korálky a jinými mušlemi. Dcera oglalského náčelníka Crazy Horse vlastnila takové šaty se sedlem bohatě zdobeným dentáliemi.

obrázek vpravo:

Čapka ženy tlingitského šamana

Zbývající Ehatteshtové, kteří žijí na ostrově Vancouver, nyní shromažďují mušle z pláží a používají je většinou pro ozdobu. Ale dentálie jsou stále důležitým symbolem síly a zdraví a některé rodiny stále ještě formálně dědí právo sbírat mušle z určitého území. Phil Nuytten si představoval, že byl první, kdo se ponořil do těchto míst. Jak to bylo od něj opovážlivé! Když do těch míst přišli, domorodí potápěči jim přesně určili rozličná místa nalezišť dentálií.

Jednoho večera několik ehatteshtských žen přišlo na Nuyttenovu loď Clavella, která kotvila v jejich městském přístavu. Přinesly obřadní pokrývky bohatě zdobené jejich rodinnými symboly zpracovanými den-

Obchodování s mušlemi (měna platná na více než polovině kontinentu) - dole

Mušlové peníze řídily tichooceánský dálkový obchod. Na začátku 17. století indiánští překupníci nakupovali kožešiny mořské vydry od izolovaných kmenů za dentálie, potom vyměnili kožešiny s bílými obchodníky za pušky a kovové zboží. Později bílí kupovali dentálie přímo od sběračů. Bostonští obchodníci se dokonce snažili padělat platidlo londýnskými porcelánovými napodobeninami, ale vysloužili si od Indiánů pouze pohrdání. Na této scéně z vesnice Ehatteshtů okolo roku 1800 sousedící Indiáni nalevo přinášejí pušky, železná dláta a kožešiny mořské vydry výměnou za dentálie. Dva náčelníci a jejich stanovení mluvčí s jako cibule vypadajícími boulemi na kloboucích z kůry se účastní obchodního setkání.

táliemi. Tyto deky, používané při svátcích potlač, nebyly na prodej. Pouze jim je ukázaly, aby viděli, že z tradičních duchovních bytostí Ehatteshtů - Havrana, Ptáka Hromu, Hada Blesku - stále ještě srší staré kouzlo. A ženy s nimi mluvily o jejich moři, moři tak bohatém, že "pouze blázen zde může hladovět". Moři tak bohatém, že na jeho dně rostou peníze.

Přeložil Josef Porsch - Ablákela

VÝROBKY Z BŘEZOVÉ KŮRY

V době, kdy břízy mají dostatek mízy, je ta pravá chvíle vyrobit si nějakou tu krabičku z březové kůry, příkladem jsou výrobky našich laponských přátel (obr. 1). Po obhlídce stromů si vybereme co největší plochy březové kůry bez suků a velkých vrásek. Nožem provedeme tři řezy A, B a C (obr. 2). Pamatujte, že kůra se skládá z mnoha vrstev. Nezařezávejte nůž až na dřevo stromu, mohli byste tím strom poškodit. Stahujeme pouze vrchní vrstvy kůry, spodní zelenou vrstvu necháváme (obr. 3). Jestliže se na ploše, kterou jsme vybrali, přeci jenom najde nějaký ten souček nebo vráska, stahujeme kůru velice opatrně a většinou musíme nožem problematické místo podříznout (obr. 4).

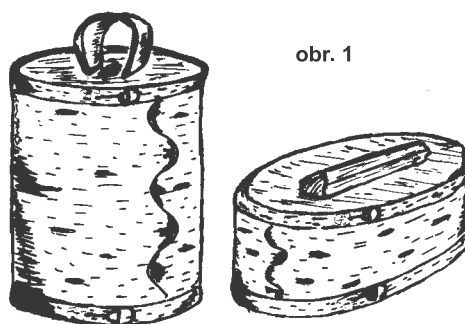
Staženou kůru buď ihned zpracujeme nebo ji necháme zaschnout pro pozdější použití, a to přirozeně stočenou (obr. 5), nebo ji zatížíme a skladujeme jako list papíru.

Jestliže jsme se rozhodli jak bude krabička vypadat, jaký bude mít tvar a máme připravená dna a víčka, můžeme přikročit k vyřiznutí (vystříhnutí, vyseknutí) "vlnitého" zámku (obr. 6) a k rozdělení kůry na dva svitky (obr. 7). Horká voda (obr. 8) je velkým pomocníkem při rozdělování na svitky a jejich dalším formování. Práci nám také ulehčí láhev (obr. 9), na kterou můžeme zamčené svitky kůry (obr. 10) těsně navléknout a zformovat. Nezapomeňte při vyřezávání zámku počítat s průměrem láhve i její výškou (V1 je větší než V2 a D1 je o 1-2 mm menší než D2). Okraje A a B již zformovaných svitků zpevníme pásky se zámky (obr. 11), v těchto místech je také dřevěné dno a víčko. Dno, které má o trochu větší průměr, pevně zasadíme do okraje, který musíme namočit v horké vodě, aby byl poddajnější. Můžeme si také vyrobit krabičku se dvěma víčky a jedním dnem (obr. 12).

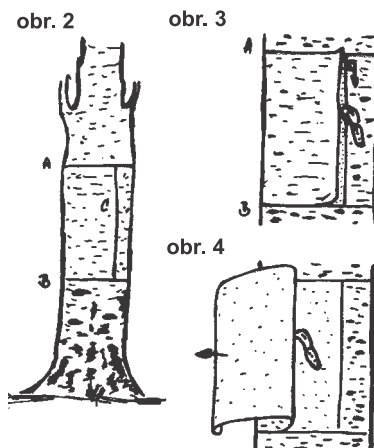
O pletení z proužků březové kůry a krabičkách z jednoho kusu si povíme v dalším pokračování.

O březové kůře tábornické mýty vyprávějí především jako o mimořádně hořlavém materiálu. Tato schopnost hořet všude ve vesmíru i pod vodou byla zdokumentována na filmovém snímku skupinou potápěčů z Coustoova vědeckého týmu, jimž se podařilo rozdělat oheň pomocí březové kůry jedenáct metrů pod hladinou oceánu.

Dovolte mi však, abych se zabýval dalšími užitnými vlastnostmi březové kůry. Když je dostatek materiálu a je lehce dostupný, lidská vynalézavost nezná mezí. To platí i o oblastech, kde rostou především břízy. Místní obyvatelé pak z kůry, dřeva a kořenového systému vyrábějí různé výrobky. Drobnosti, jako nádoby na vodu, krabičky z jednoho kusu kůry, krabičky s víčkem na různé drobnosti a nebo brašny, ošatky či vaky spletené z proužků kůry, je doprovázely a doprovázejí jejich životem.

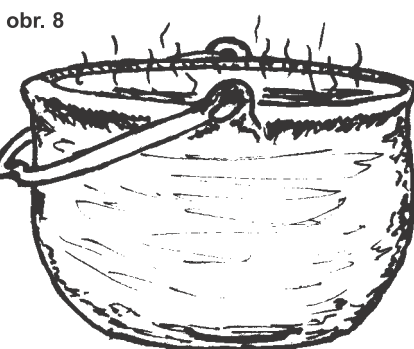
obr. 1

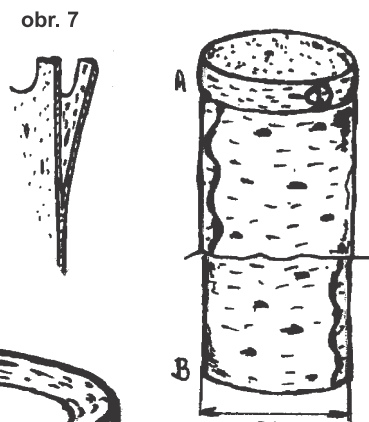
obr. 2

obr. 3

obr. 4

obr. 8

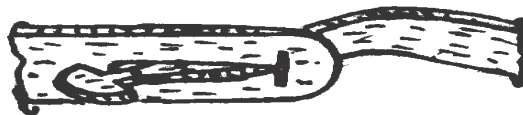

obr. 7

obr. 10

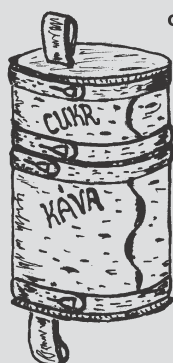
obr. 11

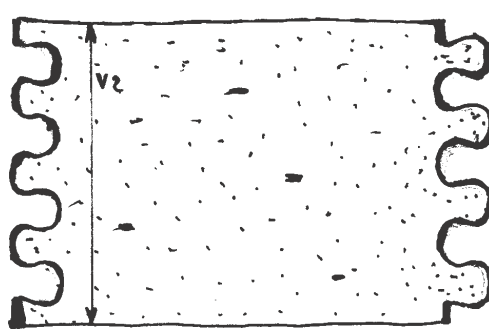
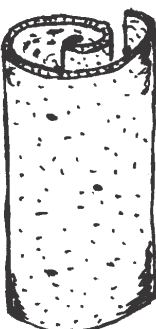
obr. 5

obr. 6

obr. 9

obr. 12

Siouxové

Jistě znáte takové indiánské hrdiny, jako jsou Sedící býk, Šílený kůň nebo Skvrnitý ohon. Tito vůdci byli příslušníci velkého a mocného prérijního kmene - Siouxů, které nejspíše každý z nás zná.

Nejstarší dochovaná zmínka o tomto velikém kmeni je z r. 1640, kdy se též objevilo i to známé označení - Sioux. Tento název zaznamenal Jean Nicolet během svého pobytu u Winnebagů. Slovo Sioux vzniklo však u Siouxských nepřátel, Odžibwejů. Ti nazývaly Siouxe „nadowe-is-uw-ug“ (Malá zmije). Francouzi toto slovo kapánek zkrátili a na světě se náhle objevil nový výraz - Sioux (vysl. Sú).

Výraz Sioux má však pro mnoho lidí (i pro odborníky) pejorativní („vulgární“) význam, a proto, a nejen proto, se u mnoho děl, zabývajících se Siouxy, objevují jiné názvy tohoto kmene. Jako např. Dakotové, Lakotové. Nebo se občas ukáží i takovéto kombinace: Teton Dakota, Oglala Sioux, Oglala Dakota atp., přičemž se stále jedná o ten samý kmen. Důvodem k tomuto je nerozlišování politických (kmenových), jazykových a geografických názvů.

Nejdříve však něco k onomu politickému rozdělení. Siouxové sami sebe kdysi nazývali Sedm ohnišť. To proto, že se jednalo o konfederaci sedmi kmenů: Tetonů (Osada v prérii), Yanktonů (Osada na konci), Yanktonaiů (Osada na malém konci), Mdewakantonů (Osada u posvátného jezera), Wahpetonů (Osada v listí), Sissetonů (Osada rybích šupin) a Wahpekutů (Střelci v listí).

Tetonové se ovšem skládali opět ze sedmi kmenů. Oglalů (Roztroušení), Sičangů (Spálená stehna, Francouzi je označovali Brulé), Hunkpapů (Na okraji kruhu), Mnikonžuů (Pěstitelé vody), Sihasapů (Černých nohou - nejedná se ovšem o stejnojmenné, algonkinské, Černožce), Oohenumpů (Dva kotlíky) a Itazipců (Bez luků, Francouzi jim říkali Sans Arcs).

Aby to nebylo tak jednoduché, tak jménem Yankton se zároveň označují kmeny Yankton a Yanktonai. Jménem Santee se spočívají kmeny: Mdewakanton, Wahpeton, Sisseton a Wahpekute.

Krátce se zmíním o onom jazykovém a geografickém rozlišení. U Siouxů existují tři nářečí: Lakotské (používané Tetony, sídlícími na západním území), Dakotské (používané Yanktony, žijícími mezi Tetony a Santeey - ve středu) a Nakotské (používané Santeey, obývajících východní území).

Dovolil bych si však takovou

kratičkou poznámku. Výraz Očeti Šakowin ztratil po rozpadu konfederace na váze, a proto se přestal prakticky používat. A tak, chtějí-li samotní Indiáni označit celý svůj kmen, pak použijí právě onen „pejorativní“ výraz Sioux.

Jelikož existují jisté zvyklostní rozdíly i mezi samotnými Siouxy, pak vězte, že nadále budu psát o Tetonech. Ti se stali

oněmi Pány prerie. Kam byli vyhnáni, někdy na počátku 18. století, vyzbrojenějšími Čipewaji, kteří měli na rozdíl od Siouxů pušky.

To, že Siouxové žili v týpí, nosili bederku, legíny, košili nebo uměli výborně jezdit na koni atp., je celkem každému, kdo o Indiánech něco málo ví, jasné. Snad jen stojí za zmínku, že vlasy nosili, ženy i muži, nejčastěji spletené do dvou copů nebo rozpuštěné. Siouxové se, tak jako ostatní Indiáni, velmi parádili.

Siouxové byli kmenem válečníků. S výjimkou Čejenů válčili prakticky s každým. Proto asi nikoho nepřekvapí, dozví-li se, že u nich vládl patriarchát.

Nejedná se však o absolutní vládu muže. Přestal-li muž totiž své ženě vyhovovat, jednoduše mu vystěhovala věci z týpí a on se náhle stal „rozvedeným“. Další zajímavostí je, že mezi nejsvatější postavy patří Bílá bizoní žena. Ženy samozřejmě nebyly považovány za „něco podřadného“, jak se občas v nějaké té knize objeví. Naopak, muži si vážili všeho, co dělali. Problém byl však ten, že žena nebyla schopna bránit domov a zajistit mu živobytí.

Siouxové byli silně věřící a tak používali, jak jen to šlo, nějaké to mocné kouzlo. Takové mocné kouzlo, to nebylo jen tak. Válečníkovi k němu však dopomohl wičaša wakan (svatý muž). Medicinman, ačkoli je toto slovo velmi používané, jakožto muž, který u Siouxů nejen léčí nemocné, ale i vykonává obřady, neexistuje. Siouxové samotní rozlišovali „medicinmany“ na dva „druhy“: *wičaša wakan*, který se zabývá duchovnem, a *pežuta wakan*, který je oním lékařem. Od počátku tohoto století figuruje u Siouxů ještě tzv. Yuwipiman, který se také zabývá duchovnem, ovšem jeho hlavní, ale nikoli jedinou, náplní je obřad Yuwipi.

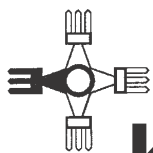
Zmínuji-li se takto někdy až příliš krátce o Siouxech, neměl bych vynechat hudbu. Siouxové používali velké bubny, na kterých hrálo (a dnes i hraje) čtyři a více zpěváků. Jejich písně roztancovávali a roztancovávají spoustu tanečníků, jejichž kdysi tak jednoduchý a malý taneční kroj, dnes zastupuje kroj nádhernější, složitější, větší. A v současnosti, kdy jsou tradiční hodnoty ničeny, je právě tanec jedním z aspektů, jež pomáhá siouxské kultuře přežít ve světě bílého muže. Tím dalším aspektem je právě víra, pohled na svět skrze Boha, ale na to, abych mohl tímto článkem přiblížit siouxský pohled na duchovno, by bylo třeba daleko více místa.

Pavel Spálený - Yučikala Wičaša

Použitá literatura:

William K. Powers - Oglala Religion

V. D. H. Sneve - To oni vedli národ

Každý tam jednou nemusí

Jezeraté hory. Černí buvoli i bílé ovce obcházejí mechatými pastvinami a peřejnatá řeka, syčívá a čírá jako zelené sklo, objímá kruhem celý Retezat. Hlavní cesta horami se dosud nepodobá tatranské magistrále, jen dobytčí stezka se táhne vzhůru k lukám divokých trav pod skalnaté štíty. Projdeš všude a také svůj přístřešek smíš ještě postavit, kde chceš. Kleč, jalovce a pěnišníky dosud svorně hoří v pastýřských a poutnických ohních. Volní koně zrcadlí tváře ve večerních vodách. Hluboké ticho jezer, u kterých bys rád skončil život. Na obrovských balvanitých srážech kývá vítr kostřavami a k lidem odtud není nejbliž: co si nepřineseš, to nemáš.

Do Retezatu, pincezny Jižních Karpat, můžeš přijít odkudkoli, ale od jihovýchodu, z údolí Západního Jiu, je to nejlepší. Na jižních svazích v chatě Buta září petrolejky a chléb z údolí tam vynášejí koně. Odtud se pachtí stále dál, vzhůru lesy, pak mezi červeným vřesovcem a mokřisky a nakonec jen strmou ovčí štěrbinou. Na hřebeni užasneš, v jediném okamžiku se otevře nevídaný pohled - objeví se jezeraté hory. Teprv tam, na větrném sedle nad kobylími jezírky se zjeví Retezat. Nechod' odtud vlevo klečemi po hřebeni, tam začíná Malý Retezat, vzepnutý vápencový hřbet s nádhernými vzdušnými plotnami a nízkými barevnými květy. Začínají tam hory Godeanu, ještě spatříš jejich krásu. Sejdí do údolí žulových hor, k zelené řece bez mostu a od ní opět vzhůru k jezerům. Nic nenasvědčuje tomu, že v národním parku. Za pastýři zůstávají pahýly spálené kosodřeviny a ovce koupají kopýtko v čirých vodách. Ne zcela liduprázdno, ale u večerního ohně ještě nikdo neruší hvězdné ticho. Pečení sojových placek na dobytčím trusu - pokrm pro zvlášť odolné. Buvolí sýr darovaný nemytou pastýřkou - jen ti, kdo k němu přikusovali česnek, zůstali zdraví.

Nevrlý, Karpatské hry

Nejvyšší hora Retezatu Pelaga, 2 509 m n.m. Fotografie vpravo je z jejího vrcholu. Zleva: Pája, Muf, Tomáš, Zuzana a Žíla.

Nedalo nám mnoho námahy přemýšlet o tom, jakým směrem letos zamíříme. Po loňských nevšedních zážitcích, kdy jsme poprvé putovali

po rumunských Karpatech a okusili kouzlo opuštěnosti a krásy těchto hor, vyrazili jsme opět do nedaleké a přesto málo poznané země.

Začátkem srpna vyrážíme (já, Pája, Muf, Žíla a Zuzana) a naším hlavním cílem je pohorie Retezatu, jehož hlavní štít ční do výše 2 500 metrů. Cesta vlakem je dlouhá, přes Maďarsko i hodně zajímavá. S Maďarskem se nedomluvíš, ať děláš, co děláš. V Rumunsku si rychle oprašujeme slovíčka z minulého roku.

Stoupáme autobusem do hor, cesta již dávno není asfaltová. Dalším autobusem je pro nás korba nákladáku a dál už jen naše nohy. Smýváme prach z cesty v ledovém potoce a pak ještě stačíme vymrznout v nádherné dolomitové jeskyni, ketrou objevujeme v jedné soutěsce. A pak už jen stoupání do sedla. Odtud máme vidět monumentální pohorie Retezatu, ten se nám však schovává v mracích. Jen tušíme vrchol tam někde nad námi.

Od dalšího dne je jasno, nad námi jsou hory v plné své kráse. Člověk si tu uvědomí svou nicotnost, je to ovšem i velká výzva.

Přes týden procházíme těmito horami, šplháme na nejvyšší vrcholy, scházíme do bezedných údolí, táboříme u překrásných jezer

s nebeským stropem nad hlavou, kde není kromě tebe a krozičích orla vůbec nikdo. Jen ta nádherná vyrovnanost a krása kolem. Nechce se nám odtud, zůstáváme na jednom z nejhezčích míst o den déle a vše si dokonale vychutnáváme. Jezera tě lákají svou křišťálovou vodou k napití i ke koupeli. Neodoláš. Jsi v tuto chvíli nejbohatší na celé planetě. Vše, co potřebuješ, máš v malém batohu, patří ti několik jezer, říček a kopců, na které dohlédneš a jsi svobodný jako orel, který se ozývá vysoko nad tvou hlavou. Pochopil jsi tyto hory a ony tě přijmou.

Přešli jsme do pohorí Capatini, o něco nižší, lesnatější, s prudkými srázy a úzkými soutěskami. Celý den stoupáme na hřeben původním lesem - pralesem. Obrovské buky a jedle, že je tři lidi sotva obejmou. Připadáš si jak trpaslík. Stezku spíše tušíme, voda tu není. Čeho je tu však poněkud více, jsou medvědí stopy a trus, který samozřejmě pečlivě zkoumáme. Má krásnou, tmavě tyrkysově modrou barvu. Nepotkali jsme tu človíčka ve dne, je mi divné, že mě budí za úsvitu pravidelné lidské kroky v bukovém listí. Mžourám do šera lesa. Mozek začíná rychle pracovat. Není to človíček, je to měďa. Zastavuje se od nás na dvacet metrů a větrí na zadních. Není nejmenší. Tak malej jsme ve spacáku ještě nebyl. Ostatní spí opodál, nic netuší. Přemýšlím, co budu dělat, pokud půjde blíž. Snad budu rvát, házet po něm klacky... Naštěstí (pro něj) nás ignorantsky opouští. Už se mi ani nechce spát.

Naším posledním cílem je koupání v moři. Po několika stech kilometrech skáčeme nedaleko Mangáhe do vln Černého moře. Vychutnáváme si tu sluníčka, vody, melounů, hroznového vína, zmrzlin i piva, ale tento způsob "aktivní" rekreace se nám rychle zajídá, a tak za dva dny sedáme opět do rychlíku u Konstanc, který nás přes noc přemístí o 1100 kilometrů na druhou stranu Rumunska.

Popisujeme své deníky a v duchu ještě bloudíme někde v nočním pralese, kde si není kam lehnout, a tak musíš jít stále dál, přestože nic nevidíš, sestupujeme do údolí divokým potokem a slézáme kluzké vodopády nebo nabíráme sílu na zdolaném vrcholu a díváme se na svět shora. Tato cesta sice končí, ale jen proto, aby mohly začít jiné.

Tomáš Velich, Osmaka Opo

Motto: O tom, že jsme blázní, nikdo z nás nepochybuje. Jinak nelze podnikat takové věci, jakými se celý život bavíme.

O T A K A R Š T Ě R B A

Vždy, když přijdu k nějakému zachovalému úseku řeky bez vlivu civilizace, rád se zastavím a sleduji ten nekonečný příběh tekoucí vody. Ať už řeka líně plyne nebo se žene peřejí, člověka ten pohled uklidňuje. Napadá mne při tom, kolik zbytečného a složitého v současnosti vykonávám a mám chuť odhodit všechny své "důležité" starosti a vydat se s proudem řeky někam dál. Také si rád představuji, jaké to muselo být před dávnými časy. Řeka tekla panenskou krajinou a mnohdy byla jedinou spojnici lidí s okolním světem. Dnes by u nás taková cesta s řekou byla zklamáním. Je potřeba navštívit jiné vzdálenější řeky, které ještě nejsou tolik zničeny a mají v sobě to pradávno kouzlo dodnes.

O tom, jak takové řeky vypadají, je dobré číst v knihách, které napsal **OTAKAR ŠTĚRBA**. V kaleidoskopu našich současných významných cestovatelů mu patří čestné místo.

Všechny jeho knihy se svým tématem dotýkají řek. Není čemu se divit. Doc.Dr. O. Štěřba Csc je totiž přednášejícím na Olomoucké přírodovědné fakultě, obor hydrobiologie, zoologie a životní prostředí. Řeky mu učarovaly a naplnil jimi celý svůj život. Píše odborné články a jak to jen jde, vydává se na daleké cesty za dobrodružstvím a poznáním. Zároveň je vášnivým vodákem a rybářem. Je také, stejně jako jeho manželka, horolezecem.

Mimochodem Dina Štěřbová v roce 1984 překonala jako první československá žena hranici 8 000 metrů. Stalo se tak, když spolu s čechoameričankou Věrou Komárkovou vystoupily jako první ženy na světě na vrchol Čo ojo (8 201 m.n.m.). Ve své knize Čo ojo - tyrkysová hora kromě výstupu popisuje i různé akce, které spolu s manželem podnikali.

Expedice, na kterých se Štěřba podílel, byly vždy připravovány v duchu hesla: Velká hora - Velká řeka - věda. Kromě sportovní a vědecké činnosti mu není cizí ani technika. Stál totiž u vzniku dnes už legendárního plavidla **Matylda**, origi-

PLAVBA ZA POZNÁVÁNÍM

Byla to krásná plavba. Řeka právě tak rychlá a peřejnatá, abychom se nemuseli moc bát, a všude jen tichá tajga se svými limbami a modřínami.

Byli jsme čtyři z Československa, ze dvou měst, a tak jsme byli od začátku rozdělení. Dvě malé skupinky, které si ze sebe dělají legraci a které spí ve dvou malých stanech. Přijeli jsme k vodopádům, ve které jsme nevěřili. "Tak hoši," řekl Volod'a, "když budeme tvrdě pracovat, za den můžeme mít věci přenesené."

"My budeme tvrdě pracovat," řekli jsme. Počítali jsme se na sebe, dva a dva, a tím začaly první velké závody dvojic v přenášení kajaků přes kolmé skály. Lana, karabiny, smyčky, náplastě na tržné rány, duté rány, když letěl kajak, a klení, když se sunul člověk, hluboko pod námi pěna vodopádů, které nepřeskočí ani nejlepší ryba - skokan. Už v poledne bylo průkazné, že naše horolezecké technika je na lepší úrovni a večer jsme si připisovali dva body za vítězství. Potom jsme pluli po řece, v níž žijí lipani a pstruzi, mnoho ryb, které nikdo nechytá, neboť v údolí nežijí lidé.

Nastoupili jsme poslední den plavby. Měl být bez problémů, ale v poledne jsme připluli k místu, kde zmizelo říční koryto a voda se rozlila do neprůchodné džungle keřů a mod-

řínů, v níž jsme ztratili tři hodiny marným hledáním. Řeka zdivočela, změnila svoji cestu a nestačila si doposud vyhloubit nové koryto. Tehdy započaly druhé závody v nezvyklé disciplíně - běh na deset kilometrů přes ostrovy se dvěma kajaky.

Úvodem se nám podařilo vpašovat měch s medem do pražských lodí. Dobrý počinek, mnuhli jsme si ruce, to je odrovná.

"Vyhodil kámen?" ptal se Lád'a, když jsme si uvazovali kajaky na ramena.

"Vyhodil," lhal jsem.

"Nikde jsem ho neviděl ležet na břehu."

"Hodil jsem ho do řeky."

"No proto."

Kámen vážil pět kilogramů, byl nádherný a uprostřed měl malý obří hrnc, ideální popelník. Vlekl jsem ho už nějaký den, jen těžko bych se sním loučil. Vyrazili jsme. Dotáhli jsme náskok a ujali se vedení. Potom přišly dlouhé tůně, přes které soupeři kajaky vlekli na šňůrách a předechnali nás. V brodění byli rychlejší.

"Mají lepší boty," hořkoval Lád'a. "Ty moje strašně kloužou."

"Nekecej a táhni."

"Kloužou mi boty, nemáš jiné?"

Už se od námahy zbláznil. Mít dvoje boty!

"Ty, ten tvůj kajak je těžší. Nemáš tam kámen." To už jsme zase běželi s kajaky na ramenou, soupeř před námi.

inálního nafukovacího člunu pro splouvání extrémních řek. Ve vodních chvílích prý ještě navíc čas od času teče a vyřezává dřevěné sochy. Mezi svými přáteli je velmi oblíben - říkájí mu patně díky jeho povaze **Hombre** - člověče. Z knih, které napsal přímo sálají postřehy a cit pro lidi a krajinu, kterou navštívuje. Nezapomene se důkladně zmínit o historii a kultuře dané oblasti včetně náboženství a místních zvyků. Popis přírodních poměrů je vždy hlavní náplní knihy. Samozřejmě, že dobrodružná a sportovní část je popsána se všemi detaily. Humor je kořením, se kterým Štěřba při psaní rozhodně nešetří. Ze svých cest nepíše jen báječné knihy, ale podílel se hlavní měrou při natáčení populárně vědeckých filmech Velká řeka, Zapomenutá řeka a další.

Zatím od něj vyšly tyto knihy: **KDE PŘÍRODA VLÁDNE - PĚT VÝPRAV DO ASIE**. (1975) Jak už název napovídá je to popis expedice do Mongolska, Ruského Altaje a do oblastí Himalájského Harámoše. **V DUNAJSKÉ DELTĚ** (1979) Těžko byste hledali zasvěcenější čtení o ústí Dunaje do moře. Pětkrát se sem Štěřba vypravil. **PRAMEN ŽIVOTA** (1986) Opravdu velmi čtivá populární učebnice hydrobiologie. Dozvíte se spousty zajímavého o podzemních vodách, pramenech, potocích i veletocích, rybnících i jezerech, ale i močálech a deltách. Text je okořeněn spoustou osobních Štěřbových prožitků a zkušeností. **OD PRAMENE K OCEÁNU** (1987) Společně se svým přítelem Jaromírem Štětinou napsali knihu o splnění svého dávného snu, o splutí nějakého veletoku v celé jeho délce. Vybrali si řeku Ob, která pramení u mongolských hranic. Horní úsek spluli s pomocí kajaků a Matyldy. Dál pokračovali na dvou motorových plachetnicích až do ústí Severního ledového oceánu - celkem 6 407 km. **PUTOVÁNÍ PO KANADSKÝCH ŘEKÁCH** (1992) Tentokrát kniha napsaná společně s manželkou o jejich dobrodružné skoro čtyřicetidenní plavbě po řece Athabaska a dál po Otročí řece až do stejnojmenného jezera. Kromě poslední knihy vydané nakladatelstvím Shangrila všechny ostatní

"Kámen jsem vyhodil. Pořádně zaber."

Prohráli jsme a těžce to nesli. Večer našel Lád'a kámen v mém kajaku. Proklál mě strašným pohledem, ale v tom okamžiku jsem uviděl v kajaku ještě něco, co tam nemělo být. Byl to pytel s medem, který jsme ráno propašovali Pražákům, jenomže oni byli ještě proradnější. Takové vítězství by je nemělo těšit.

Někde před námi je Obská guba, ale kde přesně začíná tento mořský záliv, dlouhý osm set kilometrů, a kde končí Ob, to bude asi dost těžké stanovit.

Byl jsem si však skoro úplně jistý, že bílé vlny, které jsme dalekohledem dobře rozeznávali, nemohou být jinde než na otevřené vodní pláni guby. Až budeme na nich, nebudem mít pocit, že jsme něco ošvindlovali v těch posledních metrech.

Pluli jsme proti silnému větru, na motor. Břehy po obou stranách se pomalu rozestupovaly, až nebyly žádné. Před námi byla jen vodní hladina s vysokými vlnami. Věděli jsme, že jsme v Obské gubě, ale z neznámého důvodu se nám nechtělo zpátky. Podle mapy jsme měli pod sebou mnoho metrů vody, proslulé mělčiny Jamalského baru jsou až pět deset kilometrů před námi. Vlny cákaly přes příd' ale nic jsme si z toho nedělali. Měli jsme radost, docela obyčejnou dětskou radost, že jsme to dokázali. Já jsem si uvědomil, že jsem právě šťastně dosáhl cíle a stal jsem se asi prvním člověkem, který sjel veletok od pramene do oceánu. Ale tento zdánlivě významný moment nebyl pro mne kupodivu nijak důležitý. Mnohem významnější byla skutečnost, že to naše výprava, kterou jsme kdysi vymysleli, dokázala. Měl jsem obrovskou radost, že se nám to podařilo.

Jenže nikdo se neměl k tomu, aby řekl "jedem zpátky". Skoro naopak to vypadalo, že tam chceme zůstat na trvalo. Obrát nastal rychle.

Vysoká vlna zvedla příd' a ta bouchla o mělčinu. Zvysoka a ztuhla. Andrt stihl zbočít loď a potom začal na mne poulit oči. To nemusel. I bez jeho vypoulených očí jsem věděl, že bez plachet se Magdaléna nikdy nedostane z té mělčiny. Rozedřenýma rukama jsem vytáhl velikou kosatku a povolil ji, až se vydula jako spinakr. Počkala na další vlnu a potom vytáhla Magdalénu z bahnitého ostrůvku. Náhle jsme věděli, že tento okamžik je koncem naší plavby za vysokým sluncem, plavby na Sever. Byl pátek, 28. srpna 1981, 14 hodin 40 minut místního času.

DROBNÉ TÁBOROVÉ STAVBY

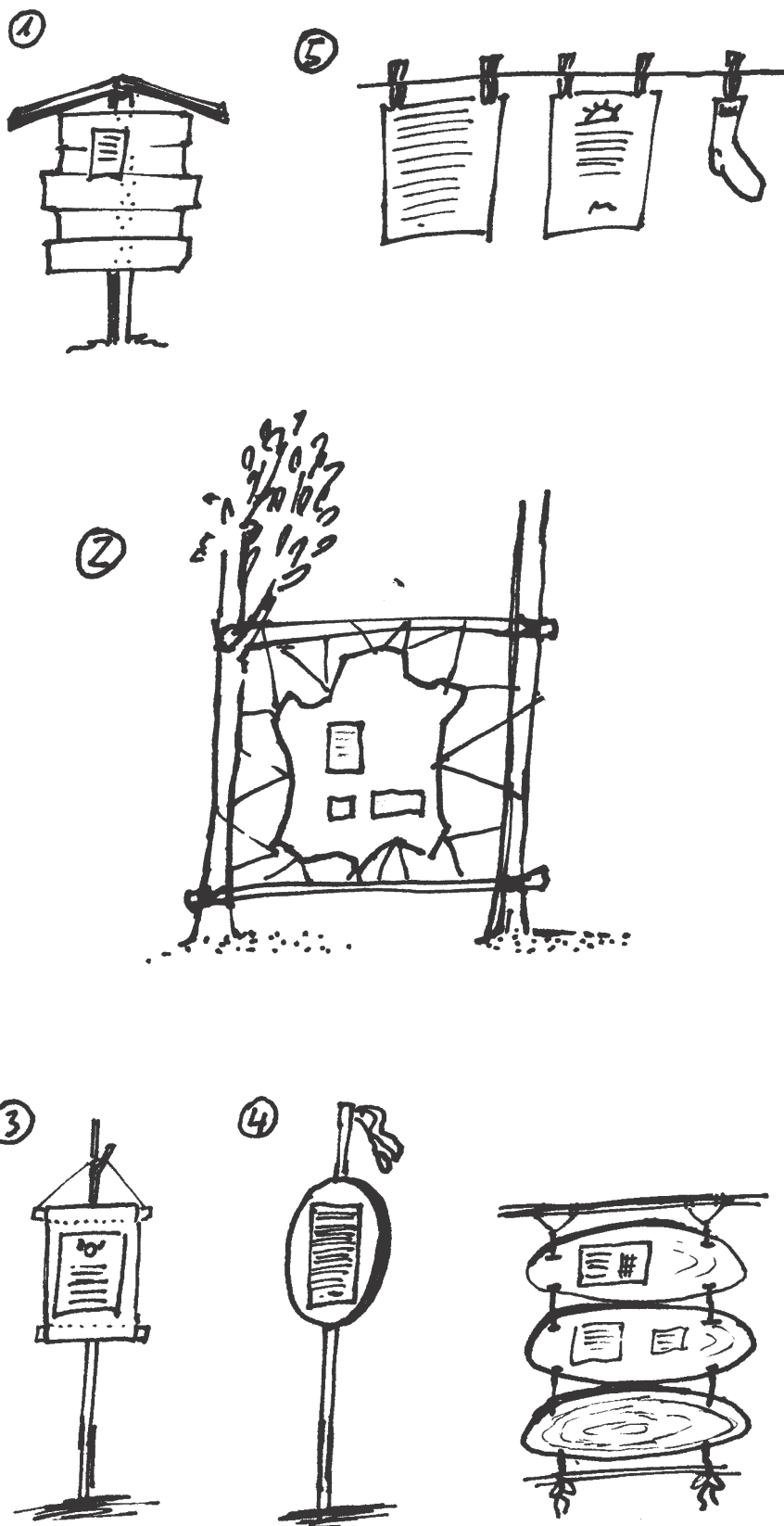
Malá stavba - také stavba. To by mohl být podtitul dnešního příspěvku do 4. světla. Nejen jídelna, kuchyň, latrýna, nebo umyvárka dělá tábor táborem. Jsou to i takové maličkosti jako pěkně vyvedená nástěnka (alespoň u dětských kmenů s motivační hrou).

Typ nástěnky jaký si vyrobíte samozřejmě závisí zcela a jen na vás a na vašem vkusu. Kdo má k dispozici nějaké ty krajinky, pár hřebíků, a jeden tlustší kmínek bude hotov asi nejrychleji a jeho výtvar se bude podobat obrázku č.1. Nadšenci, kteří si však postaví svazovanou jídelnu (BV2/98) si ale možná řeknou : " Když jsme zvládli jídelnu bez hřebíků proč bychom nezvládli ubohou nástěnku". A tak vezmou kus kůže, nebo plátna a napnou ho do rámu jak to vidíte na obrázku č. 2. Přitom je ale vhodné nezapomenout, že poslední jmenovaná konstrukce bude ve větrném počasí fungovat jako výtečná plachta. Pokud tedy vaše motivační hra nemá nic společného s námořní tematikou dobře uvažte kam ji v táboře postavíte ! Čímž docházíme k dalšímu problému - dešť. Osobně bych nedůvěřoval žádným ministříškám. Nejbezpečnější to bude někde v jídelně, pokud ji máte, v opačném případě . . . . si už určitě poradíte nějak sami.

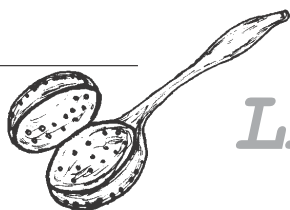
Pokud nejste příznivci velkých nástěnek měl bych pro vás něco drobnějšího. První typ je opět plátěný, nebo snad raději flaušový. Zhotovíte ho tak že dvě tyčky zašijete do koncových částí tkaniny, která bude mít rozměry o něco málo větší, než list papíru A4. Za pěkného počasí ji necháte zavěšenou před náčelnickým týpím. V době nepohody ji schováte dovnitř (obr č.3). Druhá alternativa je jak jinak než dřevěná. Ale připravíte si ji narozdíl od krajinek sami ! Jde o známé placky - rovně, nebo našikmo uříznuté koláče z kmenů, které můžete i zřetězit (obr. Č.4).

Tak to už je skoro vše. Vlastně ještě poslední nápad. Pořadatelé putovní tábor, zhotovíte si nejjednodušší nástěnku z provazu nataženého mezi dva stromy, na nějž můžete čtvrtky oznamující program přicvakávat třeba kuličky na prádlo.

Mnoho zdaru a vlastních nápadů přeje
Tuky - Pavel Vávra

Libo čaj nebo kávu?

Můj přítel a soukmenovec Poly nakreslil různé druhy kuchyňského vybavení, které náš kmen používá k přípravě teplých nápojů při táboření v indiánském stylu. Pak za mnou přišel s tím, že bych měl o tomto tématu šířeji pohovořit. Nejsem si jist, z jakého důvodu vybral zrovna mne, ale napadáji mne hned dva.

Poslední dobou, která je již snad šťastně zažehnána, jsme se spolubratry z kmene nedobrovolně pořádali čistě pánské jízdy pod típí, a tak se role vařící ženy musel ujmout někdo z nás, waldenských bojovníků. Bohužel až příliš často padla volba na mne a tak jsem svým bratrům připravoval hojnost pokrmů a nápojů vybraných chutí a vůní. Řeknu vám, pěkně nevděčná role. V každém případě jsem ale ovládl základní know-how kuchyňské alchymie.

A druhý důvod který mne napadá? Kudy chodím, tudy nosím vybrané druhy sypaných čajů a při každé vhodné příležitosti je nabízím kamarádům. Bohužel má zkušenost říká: "Nezavdčíš se!". Je to velké utrpení pro mou čajovou duši, jak se lidé mi nejbližší osklíbají a prskají kolem sebe ty nejvybranější sorty japonských, indických i čínských čajů červených, zelených, ba i oolongů a dalších delikates jež nám zkušené mistrí, majitelé čajových plantáží nabízejí. Senča, banča, tamaryokuča, ba i genmaicha těmto mým "přátelům" připadají jako seno. A tak jsem se rozhodl, že vás vážení čtenáři nechám v některém dalším čísle Bizoního větru nahlédnout pod voňavé pokličky čajových konvic.

Dnes tedy o přípravě nápojů v típí. Jelikož jde přeci jen o primitivní táboření ve stylu ..., tak i při přípravě čaje a kávy nebudeme používat vymoženosti moderní civilizace. Teď nemyslím jen kávovary a mikrovlnky, představte si, že jeden můj n e j m e n o v a n ý přítel mne pozval na čaj, byl jsem zvědavý, co to bude a nezklamal jsem se. Tento člověk mi přinesl hrnek, nasypal do něj dvě lžičky instantního prášku s broskvočajovou příchutí a toto zalil teplou vodou z kohoutku.... Tak přátelé, takhle ne!

Při táboření používáme nejčastěji pramenitou vodu, kterou uchováváme v kovových nebo smaltovaných nádobách. Tak si voda poměrně dlouho udrží svou čerstvou chuť. K uvaření vody používáme nerezové nebo smaltované

konvice. Nerezky jsou praktické a slouží dlouho, smaltované konvice jsou zase hezčí a stylovější, vyžadují ale velice šetrné zacházení, jinak se brzy oprýskají. Naše zkušenost nám velí vozit s sebou minimálně tři konvice (samozřejmě to má smysl jen pokud se společně stravuje větší množství lidí). V jedné konvici vaříme vodu, v druhé připravujeme kávu a v třetí čaj. Já osobně mám dobrý kafe docela rád, ale čaj s kávovou příchutí upřímně nesnáším. Proto vřele doporučuji tyto dva nápoje připravovat v rozdílných nádobách.

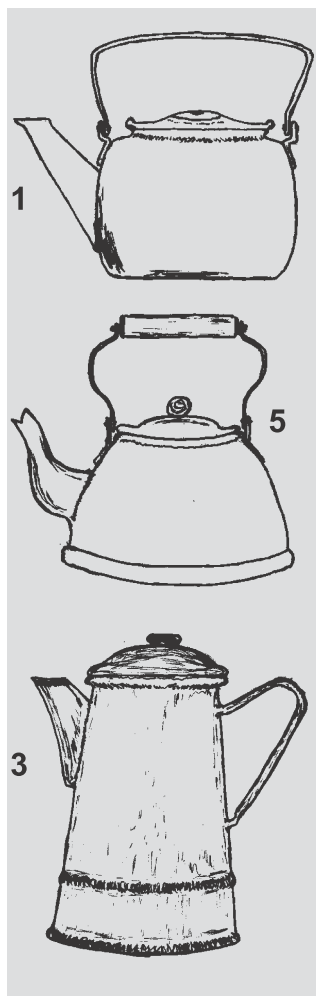
No a jak připravit kávu to asi víte všichni. Do kávové konvice dáme potřebné množství mleté kávy, obvykle to jsou dvě zarovnané lžičky na šálek a přelijeme vřící vodou. Pro lepší chuť se může káva přelit na dvakrát, podruhé samozřejmě zase vřící vodou. Stačí několik minut počkat a můžeme nalévat do hrnků. Tato metoda má tu výhodu, že většina lógru zůstane na dně konvice a vy si svůj šálek kávy můžete vychutnat až do dna. Káva se ochucuje cukrem, mlékem, můžete zkusit i skořici nebo v arabských zemích oblíbený kardamon.

Některí labužníci si kávu také připravují v tzv. džezvě (viz. obrázek). Kávu přelitou horkou vodou nechají několikrát projít nakrátko varem.

A jak je to s čajem? Obvyčejný černý sypaný čaj je při vaření pro větší množství lidí asi nejvhodnější (je nejlevnější). V obchodech s domácími potřebami se prodávají šikovná čajítka, do nichž čaj nasypeme. Šikovný je i kousek látky z které se po nasypaní čaje vytvoří pomocí nitě jakýsi pytlíček, doma si také můžete ušít čajové pytlíčky "na míru". Potřebnou dávku odměříme tak, že na jeden šálek se počítá jedna čajová lžička a jedna je na konvici (příklad: čaj pro čtyři = 4+1 čajové lžičky sypaného čaje). Pokud se tedy jedná o černý čaj, přelijeme čajítka vložená do konvice vřící vodou a tři až pět minut necháme louhovat. Potom čajítka vytáhneme a čaj vysypeme a spálíme v ohni. Při delším louhování se z černého čaje uvolňují látky, které jeho chuť kazí. Černý čaj můžeme ochutit cukrem, mlékem nebo medem a citronem.

O přípravě dalších druhů čajů si povíme příště. Dobrou píť!

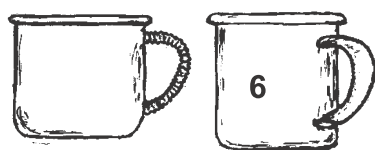
Jakub Čanešiča Vávra

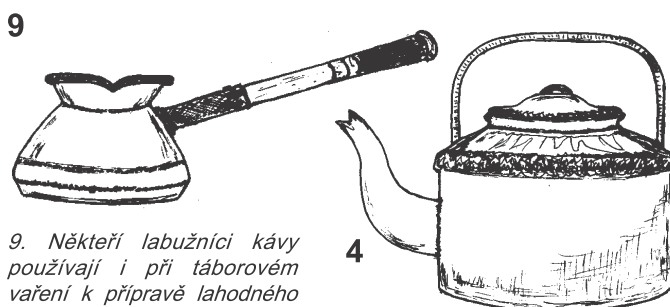
1. Stará nerezová konvice o objemu 1,5 l měla prasklou hubičku a byla bez pokličky, kterou jsem si později vyrobil z části plechovky a hubičku nechal zavařit. Rád ji používám při putování, a když večer plápolá oheň a horký čaj kouř z konvice, vždy je to pro mne chvíle příjemného odpočinku.

2. Babiččina stará měděná konvice o objemu 1,7 l je z vnější strany pocínovaná a vnitřek je z porcelánu. Mám ji doma na skříni, jelikož je porcelán místy popraskán a vylomen. Ale jednou ji opravím a zase bude sloužit jako kdysi

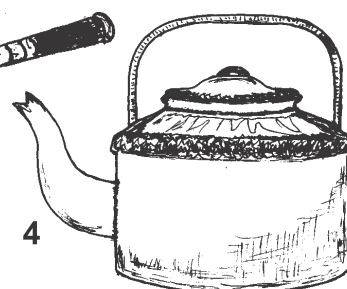
6. Dva plechové smaltované hrnky s drobným vylepšením, které zamezuje popálení prstů. Menší má ouško opletené koženým řemínkem, větší má ouško obšito dvěma díly kůže.

3. Vysoká konvice ze smaltovaného plechu o objemu 1,7 l. Tu to konvici používáme na kávu. Většinou v ní vodu nepřivádíme na ohni k varu, ale kávu pouze horkou vodou zaléváme. Voda se v konvici s větší plochou a menší výškou mnohem rychleji přivede k varu.

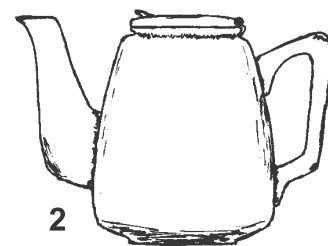
9. Některí labužníci kávu používají i při táborovém vaření k přípravě lahodného nápoje "džezvu".

4. Velká konvice z posmaltovaného plechu o objemu 2 l. Konvici používáme výhradně k přípravě čaje (zakoupena v Německu).

7. A) vyrobeno ze staré plechovky, B) plátěný pytlík navlečený na dřevěném kroužku, C) upletený košíček ze slabých proutků nebo štípaných bambusových třisek, D) plátěný pytlík z bílé sypkoviny

5. Konvice z nerezového plechu o objemu 1,7 l se dostala jako poslední do vybavení naší táborové kuchyně (zakoupena přibližně za 680 Kč).

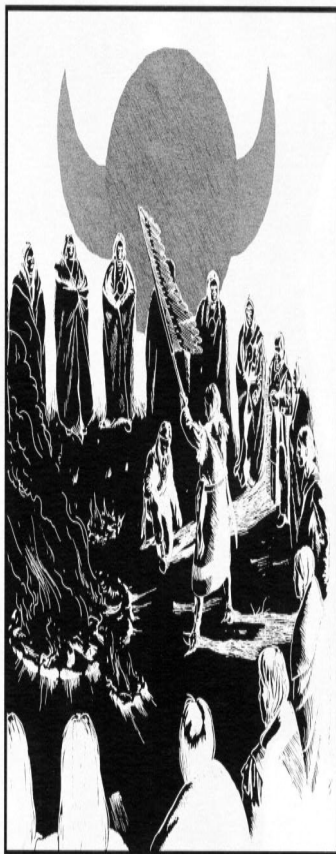
8. Iv nadpisu/ některá průmyslově vyráběná čajítka z nerezového plechu nebo drátu mohou být dobrým pomocníkem při táborovém vaření

Po krátkých a zuřivých debatách se naše redakce rozhodla odtajnit několik unikátních útržků z oné kultovní nikým nespátržené knihy, jenž je všem pravověrným woodcraftařům známá jako "satanský svitek". Těchto několik zlomků k nám prosáкло z hlubokého a silně zamořeného podsvětí MML, kde vzduch nestačili ještě pročistit světla woodcraftařských ideálů, kde jsou stále pevně zakořeněné hodnoty jako Hnus, Lež, Slabost, Nenávist a kde se stále ještě pirátsky xeroxuje bizoni vítr.

Přečíst si znění těch zvrhlých a pokřivených poet jimiž je až po okraj naplněn ten septik satanského svitku je opravdu síla; hustej nářez. Domnívám se však, že by to mělo být svatou povinností každého svědomitého člena LLM, neboť chceš-li proti nějakému nepříteli bojovat, musíš ho nejprve dokonale poznat!

Pozn: uvedené útržky pocházejí ze samizdatového 28.vydání z roku 1930

SVITEK BRÉZOVÉ KURY Knihy orlich per

"SATANSKÝ SVITEK"

Motto: Není malých činů!

Práce z přírodního materiálu

1. Vyroba televizi z přírodního materiálu ČIN. Barevnou VELKÝ ČIN.

Obětavost

1. Přebor kamarádovi holku 3 krát. ČIN. 5 krát, z toho nejméně jednou za deštivého počasí. VELKÝ ČIN.

Nemoc

1. Podrobně popiš, jak provést ošetření při uštknutí jedovatou tehýní, po hádce s manželkou, sourozencem či jiným zvířetem, které může vnést do srdce woodcraftaře infekci. ČIN. Bez použití alkoholu. VELKÝ ČIN.

2. Předved' zákrok jenž je schopen způsobit tři různé typy zlomenin a dokaž, že víš jak jednoduše a rychle vytvořit zranění na pěti různých místech těla. ČIN. Pokud vše předvedeš na vlastním těle. VELKÝ ČIN.

3. Postav latrínu a 7 dní ji udržuj tak zapáchající, že si ji i na ligovém táboření odváží navštívit jen hejna much. ČIN. Sám tuto latrínu alespoň 3 krát použij. VELKÝ ČIN.

4. Předved' uznávanou metodu ožívování utonulých a do všech podrobností popiš celý zákrok "pomoci" utonulému od okamžiku kdy mu strčíš hlavu pod vodu až do chvíle kdy přestane klepat nohama. ČIN. Navíc podrobně popiš první pomoc při následujících situacích: opaření se teplým pivem, popálení se popelem s cigarety, poleptání se coca-colou, uvíznutí hlavy v rektální oblasti služebně výše postavené osoby (řítní alpinismus), cizí pěst v oku a pod. VELKÝ ČIN.

Indiánské řemeslo

1. Zhotov pár stylových mučednických kůlu. ČIN. Minimálně 30% plochy musí být "ozdobeno" zbytky těl umučených nepřátel. VELKÝ ČIN.

2. Bez použití jakýchkoliv chemikálií vydělej čerstvě stažený skalp tak, aby byl dokonale měkký. ČIN. 10 skalpů a každý musí být doplněn skicou nebo fotografií zohavené mrtvolky či nějaké jiné zajímavé přírodní scenerie. VELKÝ ČIN.

Hledání pravdy

1. Přečti Talmud a poté ho roztrhej na 2000 útržků. ČIN. Na 5000 útržků a vše se bude odehrávat ve výtahu. VELKÝ ČIN.

Hudba

1. Navštiv koncert skupiny God Hate a doporuč ho svým přátelům. ČIN. Navštiv ho třikrát a ani jednou ti nesmí téct krev z uší. VELKÝ ČIN.

Městská moudrost

1. Vyvolavač. Ohlas anonymně bombu umístěnou v nějaké veřejné instituci. ČIN. Pětkrát za sebou z toho alespoň jednou na Hlavním nádraží. VELKÝ ČIN.

Počítačové hry

1. Projdi všemi levely a úspěšně dohraji počítačovou hru Doom II. na obtížnost "Hurt me plenty" ČIN. Dohraj ji bez ukládání na obtížnost "Ultra violence" a dokaž před sněmem že ovládáš základní termíny a zkratky jako IDKFA, IDDQD, IDCLEV 00 - 32, IDBEHOLD, IDCLIP atd. VELKÝ ČIN.

Práce s nožem

1. Po dohodě z náčelníkem zlikviduj nějakého vysoce postaveného hodnostáře MML ČIN. Pouze za použití nože VELKÝ ČIN.*

* čin není opakovatelný

Lesnictví

Založ 3 typy lesních požárů a pověz jak lze jednoduše zabránit jejich likvidaci.

Poruš všechny zákony a vyhlášky stanovující podmínky pro zřizování táborových ohňů ve vaší oblasti

Jedno nebo druhé ČIN. Oboje VELKÝ ČIN.

Příroda

1. Zastřel 25 volně žijících saveců nebo zdomácnělých saveců, které jsi upozoroval venku (maximálně jednoho myslivce). ČIN. 50 zvířat, nejméně 20 kožešin musíš u kožešníka výhodně zpeněžit (nutno doložit účtenkou). VELKÝ ČIN.

Fotografování

1. Pořid' dobře exponovaný, ostrý a zřetelný snímek tokajícího tetřeva, tančícího kura préríjního, napařujícího se krocana a náčelníka MML sedícího na latrině. ČIN. Utírá-li si zrovna zadek. VELKÝ ČIN.

2. Pořid' sérii nejméně 3 snímků zachycující nějakou typicky woodcraftařskou činnost (roztlačování zamrzlého auta, kácení chráněných stromů na topení, rozebírání ochranné zídky na kameny na inity, sběr chvojí z živých stromů na izolaci od země, nocování kmene pod cedulí Přírodní rezervace apod.) ČIN. Neozbrojen promítni tyto snímky na nějaké veřejné ekologické akci a doprovod' mluveným slovem či hudbou. VELKÝ ČIN.

Potní chýše II.

V dnešním čísle budeme pokračovat v povídání o potní lázni. Minule jsme si řekli, že se zaměříme na vyprávění Indiánů nebo těch, kteří obřad u Indiánů zažili. Nechejme je tedy hovořit.

Stvořitelovo tělo - vraní inipi

U kmene Vran se potní chýše stavěla stejně jako u Siouxů. Medicinmani používali známé postupy, ale vize jim do nich mohly přinést nějaký nový význam a pak obřady měly větší efekt, říká Sioux Bláznivá Vrána (Fools Crow). Nasvědčuje tomu i vyprávění vraního válečníka Dvoje Leginy :

"Potom mi ten hlas za mnou řekl, abych pohlédl k východu, kde jsem uviděl velkou potní chýši vybudovanou ze 44 prutů a čtyři malé potní chýše, každá ze čtyř větví... Kdykoli budu chtít jít na válečnou výpravu, řekl hlas, musím postavit tyto potní chýše a obětovat mu".

Vidí Živého Bizona (Vrány) vypráví :

"Následujícího rána mě Bílá Ústa pozval do svého típi, abych u něj pojedl. Souhlasil s prosbou, aby každý přinesl vrbový prut, dokud jich nebude mít 44 a řekl také, že lidé shromáždí dřevo na oheň. Vyšel ven a zanedlouho jsem slyšel táborového vyvolávače hovořícího k lidem. Když jsem měl pruty a dřevo na oheň, zeptali se mě, zda mám nějaké další příkazy. Řekl jsem lidem, aby vybudovali čtyři potní chýše v řadě se vchody na východ a na západ. Před první chýší měli složit dřevo na oheň... Nechal jsem je vztyčit dlouhou tyč poblíž východního vchodu.

Každý mi pomáhal budovat tyto potní chýše. Když byly hotové, řekl jsem lidem, aby mne následovali a vedl muže, ženy a děti do východního vchodu první chýše a ven západním vchodem. Zatímco jsem je prováděl skrze druhou, třetí a čtvrtou chýši, lidé pokládali dárky na kostru potní chýše a také přivazovali kousky látky a další dárky k dlouhé tyči. Vyšel jsem ze čtvrté chýše, otočil se vpravo, kráčel vzadu k východnímu vchodu první chýše a pak oznámil, že všichni, kdož se chtějí zúčastnit potní lázně, se mají připravit."

"Potní lázně se zpravidla zúčastnily nejméně čtyři osoby. Zatímco se uvnitř věnovaly obřadním úkonům, přenesl pomocník na speciálních vidlicích čtyři rozžhavené kameny z ohně do jamky v sauně a to jeden po druhém. Pak dovnitř podal i kožený vak s vodou a dřevěný hrneček. Nato se spustil vstupní překryv a jeden ze zúčastněných,

kterému se říkalo vedoucí vody, pronesl modlitbu a vylil na horké kameny čtyři hrnečky vody. Vnitřní tmavý prostor lázně se zaplnil horkou párou, což vyvolalo silné pocení. Po chvíli se vstupní překryv opět zdvihl a dovnitř se vpusť čerstvý vzduch. Nato se znovu vstup zavřel a vodní vedoucí polil kameny sedmi hrnků vody, po vyvětrání pak dalšími deseti hrnků a nakonec následoval neurčený počet hrnků, čemuž se říkalo "milion přání"... Uvnitř chýše ještě někdy zvyšovali příliv horkého vzduchu a švihali se rákoskami nebo koňskými žíněmi. Při významných obřadech se na rozžhavené uhlí nasypló za doprovodu mnoha modliteb borové jehličí nebo medvědí kořen jako kadidlo.

Potní lázeň a obřady s ní spojené byly plně symbolismu... Samotná potní chýše byla pro Vrány symbolem Stvořitelova těla. Pára vystupující z horkých kamenů a kouř kadidla byl jeho obrazem. První čtyři hrnečky představovaly stvořitelovy ruce a nohy, právě tak jako čtyři hlavní nosné větve konstrukce. Posledních deset hrnečků představovalo souhvězdí s neurčitým počtem, v závěru se obraceli k Táboru na Druhé straně, kde Indiáni po své smrti žili dále.

Černonožci

V roce 1992 jsem měl možnost zúčastnit se obřadu v potní chýši, kterou vedl Černonožec Sky Hawk na Šumavě. Svě zázitky Vám nyní předkládám :

Chýše byla stejná jako lakotská, jen pruty se kladly nejprve ve směru východ - západ a přes to teprve ve směru sever - jih. Klade se jich vždy šest v jednom a šest v druhém směru (symbolizuje to 12 významných zvířat). Celkem je tedy potřeba 24 prutů, to znamená 12 za samici a 12 za samce orla - pruty totiž také symbolizují počet orlích ocasních per - totiž 12. Váže se jich šest a šest proti sobě. Dva poslední se dávají z jihu na sever. To je mužský směr. Ten druhý je ženský. Cílem stavby je, aby stěny byly co nejrovnější a nejkolejší. Pruty se ohýbají teprve ve výšce 60-70 cm. Po celém obvodu vede ještě jeden prut pro opírání se ve výšce zad. Již při řezání prutů se každému stromu

dává oběť tabáku, další tabák se obětuje při vykopání středové jámy na kameny, také do každé díry pro prut se sype tabák.

Oltář budoval masivní, použil všechnu hlinu z jámy uvnitř chýše. Cestičku jenom naznačil a klidně ji překračoval. Nalevo od velké opěrky pro dýmku zapíchnul zelenou větev s listy, na níž viselo orlí pero - představovalal strom života a byla poděkováním stromům za pruty.

Mnoho lidí má problém s řezáním živých prutů. Řežeme-li je z neprostupného lískového či olšového křoví a rozumně a navíc - poděkujeme - li stromu, myslím, že jednou za rok to neuškodí. Strom nám snad odpustí.

Inipi se pokrývá velmi pečlivě, deky nezasahují přes vchod. Tam se dají samostatně. Ohniště hoří asi deset kroků od vchodu, oltář spíše blíže k chýši.

Obřad má čtyři kola, po druhém kole je přestávka. Na začátku sedí první uvnitř obřadník. Má u sebe dýmku. Ostatní vcházejí až poté. Nejprve se do jámy dá kamenů za pět směrů. Nebe a Země je pro Černonožce spojení (stačí jen, když se podíváte na obzor). Nejprve dává na kameny cedr. "Otcové sestupují, pozdravte je!" volá. Stále jsou otevřené dveře - vykoná se dýmkový obřad a dýmka koluje. Pak se dýmka po levé straně pošle ven a pomocník ji zvenčí položí na initi nad obřadníka.

Dovnitř se dá deset kamenů a zavírá se. Malé, ale silné dávky. Kameny se do chýše přidávají při každém otvírání. Celkem se použilo asi 50 kamenů. Zpěv. Poslední kolo je věnováno přátelům a rodině, hlavně nemocným.

A nakonec : nezapomeňte, že inipi je místo úcty. Otvírat by měl určený člověk - respektujte tedy obřadníka a jeho pomocníky.

Doporučená literatura :

Mails, T.E. : Secret Native Pathways. A Guide to Inner Peace
Mystičtí válečníci pláň
John (Fire) Lame Deer, Erdoes, R. : Lame Deer, Seeker of Visions

Radka Skoupilová - Wašewin
Josef Porsch - Ablákela

Rozhovor s Perrym - Petrem Novotným o zážitcích z obřadu potní chýše pořádaného lakotským indiánem Michael Two Feathers, medicinmanem, v září 1998 v Severních Čechách

A+W : Jak se odlišoval obřad potní lázně od toho běžně prováděného u nás ?

Perry : Řekl bych, že dost. Potní chýše byla ohromná, jáma pro kameny jako past na mamuta a kameny taky žádná drobotna. Pokud při stavbě kostry iníti nějaký prut praskl, musel se vyměnit. Vodorovně byla chýše obtočená 4 patry prutů.

Zatímco se ohřívaly kameny, vyráběli jsme si tabákové obětiny za naše přání (malinké balíčky). Při výrobě balíčků se má člověk soustředit pouze na jejich účel a ne se rozptylovat jinou činností. Každý si vyrobí nejméně 7 balíčků, horní počet není omezen. Balíčky se pak navážou na šňůrku a každý si ji vezme s sebou do iníti, kde si je zavěsí nad hlavu. Při obřadu je možné se balíčků dotýkat. Když to vypadalo, že jsou kameny dost horké, všichni se shromáždili u chýše. Michael si nechal na železných vidlích přinést jeden kámen před iníti (vlevo od vchodu) a polil ho vodou. Jelikož usoudil, že kámen je dostatečně horký, nasypal na něj byliny, modlil se k dobrým duchům a zval je, aby přišli do iníti. Po tomto úvodním obřadu všichni vstoupili do chýše. Při vstupu každý řekl : "O MITAKUYE OYASIN". Nikdo nebyl nahý, jak jsme zvyklí u nás. Muži museli mít bederky nebo kratásky (jako Michael), ženy dlouhé šaty, zakrývající ramena a kolena. Pak si Michael nechal přinést 7 kamenů a pronesl modlitbu. Všechno, co se podávalo do iníti, muselo se dotknout kamenů (dýmka, buben, hrnec s vodou ...)

V dalších kolech nechával Michael přinášet další kameny. Zpívalo se a bubnovalo. Michael pronášel zajímavé myšlenky, ale také vtipy, někdy i košilaté. Na kameny sypal hodně bylin (šalvěj, sladká tráva, pelyněk, tůje, cedr), takže byl vzduch neustále krásně provoněn. Co se týká počtu přinášených kamenů (celkem asi 49) a teploty v chýši, tak to záleželo na Michaelovi, jeho uvážení, pocitech ostatních účastníků a celkové atmosféře v iníti.

Přestože obřad trval asi 4 hodiny, nepřipadalo mi to dlouhé. Pořád se něco dělo, dobře se dýchalo, teplota akorát. Po obřadu se Michael normálně oblékl, chvíli postál u dohořívajícího ohně a šel spát. Žádné polévání vodou nebo koupání. Je fakt, že jsem se ze zvyku vykoupat šel, ale nebylo to nutné. Byl jsem prohrátý přesně akorát.

V průběhu iníti říkal Michael zajímavou věc, že k provádění obřadů (nejen iníti) by měl mít člověk jakési "pověření zhůry". V případě provádění obřadů nepředurčenou osobou by obřad mohl mít negativní dopady. Největší dojem na mě udělalo, jaký byl pohodář a jak dokázal navodit příjemnou atmosféru. Měl jakousi vnitřní sílu, dokázal člověka donutit, aby začal přemýšlet sám o sobě, o ostatních lidech, o tom co a proč dělá a jestli by to neměl dělat jinak.

Na závěr bych se chtěl ještě vrátit k tabákovým balíčkům. Když jsme ráno uklízeli kolem iníti, posbíral Michaelův pomocník balíčky a spálil je na ohni. Indiáni je nechávají viset na kostře iníti až do dalšího obřadu, aby s nimi mohli duchové pracovat. Pak se musí odstranit, aby se nemíchaly s novými balíčky a neudělal se duchům v práních zmatek.

Děkujeme za rozhovor

Veselý smutný svět

je moje vyjádření pocitu z básni Miroslava Holuba

Tyhle verše pro vás vybrala Anpao. Jsou od moudrého člověka, který nám ukázal, že poezii mohou psát normální lidé nebo třeba vědci, stejně dobře jako zasnění bohémové.

A že v poznání úžasné dokonalosti přírody je více pochopení než v prázdném přemílání slov. Bohužel, zemřel loňského léta.

ŽITO KOUZELNÍK

Pro obveselení pana krále promění vodu ve víno.

Žáby v ševce. Šváby v dráby.

A z potkana

udělá ministra. Uklání se a z prstů mu kvetou sedmikrásky. A v týle mu sedí mluvicí pták.

Tak.

Vymysli ještě něco, žádá pan král. Vymysli černou hvězdu. Vymysli černou hvězdu.

Vymysli suchou vodu. Vymysli suchou vodu. Vymysli most svázaný povřísky.

Vymyslí.

Tak.

Pak ale přijde nějaký žák a prosí: Vymysli sinus alfa větší než jedna.

Tu žito zesmutní a zbledne: Račte prominout. Sinus je od plus jedné k minus jedné.

S tím se nedá hnout.

A odchází tiše špalírem dvořeninů z velké královské říše do svého domova v oříšku.

ÚSPĚŠNÝ MLADÝ MUŽ V LABYRINTU

Když byl za osmou zatáčkou, odkašlal si a zařval: Mínoťaure, měj rozum. Tady je má ruka, ukaž mi cestu ven a já ti zaručím dvacet nejhezčích holek. Normálka, Mínoťaure.

Odvětil jsem nezřen:

A zdalipak víš, že jsou démoni?

Trhni si nohou, odvětil, neblbni. Tady je ruka, vím, kde se senzačně narežuješ!

Šábnem se, normálka, ne! Já jsem normální člověk, buď normální, Mínoťaure!

Odvětil jsem:

A zdalipak víš, že normalita je jen mírnější formou slaboduchosti?

Di někam, zdával, cožpak nechápeš, jak se vyplácí vyjít s lidma? Práce s lidma se vyplácí, říkal náš četař,

když zasypával ubikace práškem proti štěnicím, tak co se tak vytahuješ? Dyť si tady nepříjdeš ani na slanou vodu.

Odvětil jsem nezřen:

Což nevidíš, jak pobýváš na hrotu jehly, jíž se látají prošoupané kalhoty vaší historie? A jaký je vlastně tvůj cíl, synu?

Jo, to je vono, řekl. Cíl... Já myslím, bejt zpátky. bejt v balíku. A vopajc bych si tady ten labyrint, von by se moh hodit, kdyby se to vzalo reálně...

Tehdy jsem ho dal démonům, aby ho vyhodili z labyrintu. A chodby jsem dal zasypat tím práškem.

Nepochybně žil pak velmi dlouho a vyznamenal se na dostizích chrtů.

STRUČNÁ ÚVAHA O SMRTI

Mnozí se činí, jakoby se ještě nenarodili. Tím časem však William Burroughs, tážán studentem, zda věří v posmrtný život, pravil: - A jak to víte, že jste ještě neumřel?

Populární komix Obrazy z českých dějin a pověstí, příběh o kouzelníkovi Žitovi.

Kdopak to mluví?

Pokud jste se někdy dostali do nesnázi při svých obřadech s dýmku, pokud si nejste jisti, zda s ní nakládáte dobře, doporučuji vám vřele velmi známou knížku "Mluví Černý Jelen", kterou na základě vzpomínek siouxského medicinmana napsal John G. Neihardt. Knížka sice ve svém velmi příjemném vydání do ruky vyšla již minulý rok (Hynek, Praha 1998), na pultech knihkupectví je ještě přeci jen k dostání. Vyprávění ze života muže, který se nikdy naučil anglicky, je doplněno neméně výtečným doslovem Jana Ullricha (s. 233 - 310) o autorovi, lakotských tradicích, víře a obřadech. Stává se tak velmi cenným pramenem studia pro pochopení kultury, která je nám tak vzdálená... "Právě jsem dočetla knihu Mluví Černý Jelen. Chci, abyste věděli, že jsem z ní šťastná a zároveň smutná," napsala brzy po vydání knihy v dopisu Neihardtovi Ella C. Deloria, uznávaná antropoložka ze siouxského kmene Nakota. "Smutná proto, že ty staré časy jsou pryč, a šťastná proto, že se našel bílý muž, který je schopen opravdového a hlubokého pochopení vize lakotského Indiána a který ji umí převést do tak poetické podoby."

Indiáni Severní Ameriky promlouvají...

Už potřetí se slovenské nakladatelství Knižná dielňa Timotej věnuje tématu Indiánů Severní Ameriky. Stejně jako Posvátná dýmka od Černého Losa a Nekonečný kruh od F. G. Lombardiových, je i poslední knížka psána v češtině. Novinka Dotknout se země od Teri C. Mc Luhanové je svým obsahem podobná Nekonečnému kruhu. Obě se věnují filozofii Indiánů, jejich pohledu na život, přírodu a svět. Jsou to vlastně sesbírané výroky významných Indiánů Severní Ameriky nebo jen zaznamenané pozoruhodné myšlenky z etnografických studií.

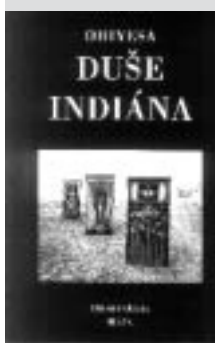
Dotknout se země je doplněna krásnými fotografiemi od E. S. Curtise.

Mluvící předměty

Slyšeli jste někdy hovořit masky? Je možné, aby předměty ležící desetiletí i staletí v muzeích i soukromých sbírkách vůbec někdo donutil, aby vyprávěly své příběhy? Mohou nám něco předat? Světoznámý antropolog francouzského původu Claude Lévi-Strauss si dal tu práci a pokusil se naučit se naslouchat tak, aby slabounký hlas obřadních masek Indiánů ze severozápadního pobřeží Severní Ameriky (Kwakiutlů, Nutků, Tlingitů ad.) zaslechl. Skutečně se mu to povedlo a výsledkem je kniha brilantního lavírování na pomezí magie a vědy plná fotografií nazvaná "Cesta masek" (Dauphin, Liberec - Praha 1996 - stále k dostání). Lévi-Strauss po prvních informacích zjišťuje, že masky lze nejen rozdělit do několika skupin, ale že nevystačí jenom s výzkumem řezbářství. Ke každé skupině masek se totiž váží vlastní mýty, obřady, způsoby užívání. A co je hlavní - masky spolu tvoří ucelený systém představující ve velkolepém obřadním divadle protiklady a uspořádání světa. Závěrem knížky má čtenář pocit, že sice zná masky lépe, po vyslechnutí jejich hlasu se jich ale začíná i trochu bát. Zjišťuje totiž, že svět je velmi provázaným celkem a my o tom, co něm věděli lidé před námi, nevíme téměř nic.

Ablákela

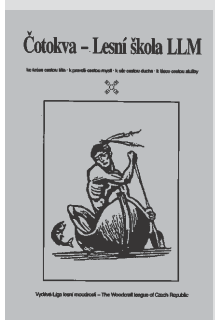

Vzpomínky na staré časy

Také další novinka je o Indiánech. Jedná se o poupravený výběr z díla Ch. A. Eastmana - Ohiyesa a jmenuje se *Duše Indiána*. Autor je znám už z českých překladů za první republiky. Tehdy kromě knihy, jež nese stejný název jako tato, avšak je jiného obsahu, vyšla kniha Indián v mládí, ze které jsme kdysi vybírali do Bizoního větru. V roce 1977 od Ohiyesy vyšla v nakladatelství Votobia ještě jedna kniha — Abeceda indiánského zvěda.

Ve všech Eastmanových knížkách najdete spoustu zajímavého ze života Indiánů plání, neboť Ohiyesa byl čistokrevným Siouxem, který prožil své mládí v letech 1860–80 v ještě relativně zachovalé indiánské komunitě, kde v myslích starších ještě žily vzpomínky na staré časy. Eastman vystudoval později lékařskou fakultu a věnoval se až do konce svého života obhajobě a zachování správného pohledu na Indiány.

Willy

Horká novinka z „vydavatelství“ LLM

Koncem minulého roku se nám podařilo vydat v úhledné podobě skripta Čotokvy. Obsahují všechny základní informace - ať již z woodcraftu, vedení kmene, vedení účetnictví či právnické minimum a mnoho dalších témat, které jsou vhodné nejen pro studenty Lesní školy - Čotokvy, ale mohou být potřebné i pro všechny, co mají co do činění s vedením kmenů. Samozřejmě, že užitek si v nich najdou i řadoví členové LLM. Skripta jsme vydali v omezeném nákladu, a proto neváhejte a zakupte!!! Za pouhých 30,- Kč získáte skutečně kvalitní koncentrát informací!

PRO CHYTŘÉ hlavičky

1

MILÉ CHYTŘÉ HLAVIČKY,
POZNÁTE ŽE KOLIKA
ZVÍŘÁTEK JE SLOŽENA
NAŠE EMILIE A
JEJÍ DVĚ DĚTI?

2

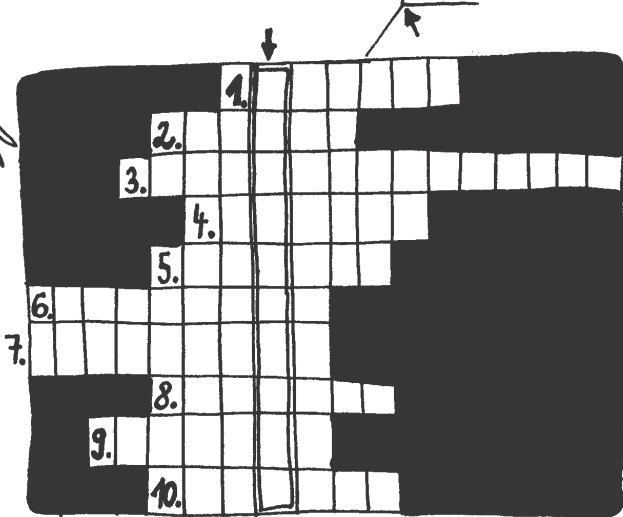

VYMYSLTE DALŠÍ KULATÉ NEBO
ŠÍŠATE PŘEDMĚTY DO PRAZDNÝCH
KROUŽKŮ?

3

KDYŽ SE VÁM PODARÍ VYLÍSTIT
SLOVA NAPSANÁ POMOCÍ OBRAŽKŮ
A DOPLNIT JE DO KRÍŽOVKY, DOZ-
VÍTE SE DOKONČENÍ JEDNOHO STA-
RÉHO INDIÁNSKÉHO PŘÍSLOVÍ:
"NIKDY NESUDY ČLOVĚKA, DOKUD JSI
ALESPŇ MĚSÍC NECHODIL V JEHO..."

1. VĚD
2. K... Y
3. KOVÁ... NKA
4. KA
5. EL
6. PETR
7. INA
8. K... TĚ
9. ICE
10. LÍK

4

DNESKA BYCH SE S VÁMI CHTĚLA ROZLOU-
ČIT BAŠNIČKOU, O KTERÉ SE PSALO V MI-
NULÉM BIZONÍM VĚTRU A KTEROU MI UDELAL
OKEYA VELKOU RADOST. SLÍBENA SLADKA ODMĚ-
NA UŽ NA NĚJ ČEKA. A ČEKA I NA VÁS, MILE CHY-
TŘÉ HLAVIČKY, KDYŽ NAŇM JEŠTĚ NĚJAKOU BAŠNIČ-
KU NAPIŠETE.

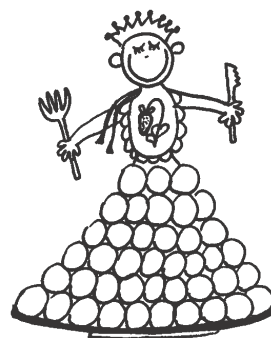
O PRINCI CO RÁD JAHODY

OKEYA - trochu víc než 10 let.

Psaní básně není snadné
často verš tě nenapadne
zvláště když pak někdo chce
vymyslet sonet o lásce

A princí co rád jahody,
Ten poslal oddíl strážníků
pro všelijaké přísady
do jahodových knedlíků

On miloval je velice
Jedl je doma, v loži, v paře
na koni, vprostřed ulice
ve dne i za světlou zář
A že byl dobrák od kosh
žil život v samej radosti.

STOPARI

TENTOKRÁT
JAKO ESKYMÁCI

8.

PÍŠE: NOTA
KRESLÍ: ADŽI

